

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Studiu analitic cu privire la mecanismele de recuperare și confiscare a activelor în Republica Moldova

Pedro Gomes Pereira | June 2016

Autorul

Institutul de Guvernare din Basel

Pedro Gomes Pereira, specialist în domeniul recuperării activelor, Institutul de Guvernare din Basel

2016 Institutul de Guvernare din Basel, Centrul Internațional pentru recuperarea activelor

Steinenring 60, 4051 Basel, Elveția

www.baselgovernance.org, info@baselgovernance.org

Acest raport a fost elaborat de Institutul de Guvernare din Basel la solicitarea Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în cadrul proiectului "Consolidarea capacităților Centrului Național Anticorupție de exercitare a funcțiilor de prevenire și analiză a corupției", finanțat de către Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei.

© UNDP

Opiniile exprimate în această lucrare aparțin autorului și nu reflectă neapărat opinia oficială a PNUD, instituției finanțatoare sau a Guvernului Republicii Moldova.

Cuprins

Acronime	1
1 Rezumatul raportului	3
1.1 Contextul	3
1.2 Obiectivul	3
1.3 Structura raportului	3
1.4 Recomandări	4
Înființarea unui oficiu de recuperare a activelor	4
1.4.1 Stabilirea unei politici de recuperare a activelor	4
Creșterea schimbului activ de informații între părțile interesate relevante la nivelul întregului sistem	5
Cunoașterea insuficientă a tehnicilor de investigare financiară	5
Clarificări cu privire la responsabilitatea pentru, precum și gestionarea reală a bunurilor sechestrate	6
Lipsa experienței în executarea ordonanțelor de confiscare moldovenești peste hotare	6
2 Metodologia	7
2.1 Domeniul de aplicare	8
2.2 Colectarea și analiza datelor	9
3 Standarde internaționale și regionale	12
3.1 Cele 40 de recomandări ale Grupului de Acțiune Financiară Internațională	12
3.1.1 Recomandarea 2 – cooperarea și coordonarea la nivel național	13
3.1.2 Recomandarea 3 – infracțiunea de spălare a banilor	13
3.1.3 Recomandarea 4 – confiscarea și măsuri asiguratorii	14
3.1.4 Recomandarea 29 – Unitățile de Informații Financiare (UIF)	15
3.1.5 Recomandarea 30 – responsabilitățile autorităților de aplicare a legii și de investigație	16
3.1.6 Recomandarea 31 – competențele autorităților de aplicare a legii și de investigație	17
3.1.7 Recomandarea 37 – asistența juridică reciprocă	18
Recomandarea 38 – asistența juridică reciprocă: sistarea și confiscarea	19
3.1.8 Recomandarea 40 – alte forme de cooperare internațională	20
3.2 Grupul Egmont	21
3.2.1 Carta	22
3.2.2 Principii pentru schimbul de informații între UIF	22
3.2.3 Orientări operaționale pentru activitățile UIF și schimbul de informații	23
3.3 Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției	24
Urmărirea penală, judecata și sancțiunile	24

Sechestrarea și confiscarea bunurilor	24
Termenele de prescripție	26
Cunoașterea, intenția și motivația ca elemente ale infracțiunii	26
Recuperarea bunurilor	26
3.4 Standarde europene în confiscarea și recuperarea activelor	27
3.4.1 Recomandarea R(88)18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei	28
3.4.2 Acțiunea Comună 98/699/JAI	29
3.4.3 Decizia – cadru a Consiliului 2001/500/JAI	30
3.4.4 Decizia – cadru a Consiliului 2003/577/JAI	31
3.4.5 Decizia – cadru a Consiliului 2005/212/JAI	32
3.4.6 Decizia – cadru a Consiliului 2006/783/JAI	33
3.4.7 Decizia – cadru a Consiliului 2006/960/JAI	34
3.4.8 Decizia Consiliului 2007/845/JAI	35
3.4.9 Directiva 2014/42/UE	36
4 Modelul de recuperare a activelor în Republica Moldova	39
4.1 Definiții	39
4.2 Prezentare generală a legislației	42
4.2.1 Definiții principale prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova	43
Aplicarea dreptului penal în timp și spațiu	43
Definiția și categoriile de pedeapsă penală	44
Sechestrarea și confiscarea în conformitate cu legislația Republicii Moldova	45
Părțile în procesul penal	47
4.3 Instituții principale	47
4.3.1 Date operative - Serviciul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (CNA)	48
4.3.2 Urmărirea penală și investigarea – Procuratura Generală	48
4.3.3 Organele de urmărire penală –Centrul Național Anticorupție	49
4.3.4 Urmărirea penală – Inspectoratul General de Poliție (Ministerul Afacerilor Interne)	50
4.3.5 Returnarea – Serviciul Fiscal de Stat	51
5 Înființarea unui oficiu de recuperare a activelor în Republica Moldova	53
6 Concluzii și recomandări	55
Mecanisme insuficiente pentru coordonare, cooperare, comunicare și schimbul de informații	55
Cunoașterea insuficientă a tehnicilor de investigare financiară	55
Mecanismul de gestionare a bunurilor sechestrate este inadecvat	56
Referințe	58

Acronime

AJR Asistență judiciară reciprocă

ARO Oficiul de recuperare a activelor

BERD Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

CCCEC Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției

CNA Centrul Național Anticorupție al Republicii Moldova

CNBSC Care nu se bazează pe o sentință de condamnare

CoE Consiliul Europei

Convenția de la Viena din 1988 Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope

Convenția din 1990 Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii

DC Decizia – cadru

FATF Grupul de Acțiune Financiară Internațională

FRSB Organisme regionale a FATF

Interpol sau ICPO Organizația Internațională de Poliție Criminală

MDL Leu Republica Moldova (plural: Lei).

MONEYVAL Comitetul de experți privind evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

OGA Oficiul de gestionare a activelor

ONU Organizația Națiunilor Unite

PALRV Planul de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize

SIS Sistemul de Informații Schengen

SIRENE Solicitări suplimentare de informații la intrarea pe teritoriul național

SPCSB Serviciul Prevenire și Combaterea Spălării Banilor (FIU din Republica Moldova)

UE Uniunea Europeană

UNCAC Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției

UNTOC Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate

1 Rezumatul raportului

Acest raport a fost elaborat pe baza studiului teoretic și a misiunilor la fața locului la Chișinău, Republica Moldova, desfășurate în perioada octombrie 2015 și ianuarie 2016. Un prim proiect al raportului a fost transmis autorităților moldovene pentru informații suplimentare și comentarii în decembrie 2015. O versiune finală a raportului a fost discutată cu autoritățile din Republica Moldova și prezentată în cadrul atelierelor de lucru de validare.

1.1 Contextul

În vederea propunerii recomandărilor practice cu privire la mecanisme eficiente de recuperare și confiscare a activelor, a fost necesară examinarea cadrului juridic și de reglementare existent în Republica Moldova, precum și interviuarea reprezentanților instituțiilor direct responsabile pentru implementarea procesului de recuperare a activelor, pentru a înțelege practicile din țară.

În plus, pentru a examina sistemul de recuperare a activelor din Republica Moldova, crearea unui oficiu de recuperare a activelor (ARO) și tipurile de confiscare disponibile, studiul a prezentat pentru prima dată standardele internaționale și regionale aplicabile, pentru a evalua comparativ sistemul din Republica Moldova.

1.2 Obiectivul

Acest raport este rezultatul revizuirii procesului de recuperare a activelor din țară, realizat de Institutul din Basel, în vederea consolidării capacității juridice și operaționale în Republica Moldova în domeniul menționat.

Raportul urmează abordarea metodologică propusă în secțiunea 2 de mai jos. Studiul a încercat să identifice următoarele elemente:

- Structura modelului actual de recuperare a activelor a Republicii Moldova;
- Punctele forte și punctele slabe ale modelului menționat;
- Rolul și funcțiile unui ARO în contextul modelului de recuperare a activelor a Republicii Moldova, și plasarea acestuia în cadrul sistemului.
- Tipurile de sechestrare și confiscare disponibile în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

1.3 Structura raportului

- Secțiunea 1 este rezumatul raportului, care include un scurt rezumat al constatării-cheie și recomandările conținute în detaliu pe parcursul raportului.
- Secțiunea 2 cuprinde abordarea metodologică utilizată în desfășurarea proiectului.

- Secțiunea 3 vizează standardele internaționale și europene aplicabile procesului de recuperare a activelor.
- Secțiunea 4 oferă o descriere a sistemului de recuperare a activelor din Republica Moldova, inclusiv a cadrului legislativ și de reglementare actual, precum și instituțiile responsabile pentru implementarea procesului de recuperare a activelor din țară.
- Secțiunea 5 analizează rolurile și funcțiile unui ARO în cadrul sistemului de recuperare a activelor din Republica Moldova.
- Secțiunea 6 include concluziile proiectului.

1.4 Recomandări

Înființarea unui oficiu de recuperare a activelor

În conformitate cu reglementarea Uniunii Europene, un Oficiu de Recuperare a Activelor (ARO) este un organism însărcinat cu facilitarea urmăririi și identificării produselor provenite din infracțiuni și a altor bunuri având legătură cu infracțiuni care poate deveni obiectul unei dispoziții de înghețare, sechestru sau confiscare emise de către o autoritate judiciară competentă. Acesta este un organism de informații operative care completează și coordonează activitățile cu alte unități de informații financiare și de poliție.

Deși Republica Moldova nu este membră a Uniunii Europene, se analizează stabilirea unui ARO, în conformitate cu regulamentul UE. În timp ce regulamentul menționat stabilește posibilitatea ca o țară să dispună mai mult de un ARO, trebuie luat în considerare dacă este într-adevăr necesară înființarea mai multor ARO în Republica Moldova, având în vedere dimensiunea țării, și dacă crearea mai multor ARO ar putea avea impact asupra eficienței generale a sistemului de recuperare a activelor din Republica Moldova.

Fără a aduce atingere celor de mai sus, trebuie să menționăm că există în prezent o neînțelegere între autoritățile din Moldova în ceea ce privește rolul exact și responsabilitatea unui astfel de organism în țară. Astfel, este necesar să se stabilească mai întâi domeniul de activitate al unui ARO pentru a facilita discuția la nivel național.

1.4.1 Stabilirea unei politici de recuperare a activelor

Lipsește o politică integrată de recuperare a activelor în Republica Moldova. Ca rezultat, acțiunile efectuate de către numeroase părți interesate (Centrul Național Anticorupție, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală a Republicii Moldova, instanțele și Inspectoratul Fiscal de Stat) responsabile pentru colectarea probelor, sechestrarea, confiscarea și realizarea veniturilor și instrumentelor de infracțiuni sunt dezarticulate.

Părțile interesate relevante ar putea printr-o politică de recuperare a activelor de coeziune să evalueze pe deplin limitările și punctele slabe ale sistemului de recuperare a activelor din

Republica Moldova, și să stabilească obiective care să le permită depășirea provocărilor cu care se confruntă sistemul în prezent. În plus, prin crearea unei politici de recuperare a activelor, părțile interesate vor avea competența de a coordona mai proactiv acțiunile la nivel operațional.

Creșterea schimbului activ de informații între părțile interesate relevante la nivelul întregului sistem

Prevenirea și combaterea criminalității necesită o abordare proactivă a schimbului de informații disponibile. Autoritățile moldovenești, majoritatea, nu par să ia o atitudine proactivă în schimbul de informații. Acest lucru poate fi observat la nivel operațional, de exemplu, în eforturile disociate de combatere a crimelor economice (în general sub responsabilitatea Ministerului Afacerilor Interne) și corelarea infracțiunii predicat cu spălarea banilor (în general sub responsabilitatea Centrului Național Anticorupție). În acest sens, este necesar ca autoritățile să furnizeze informațiile elaborate în timp util, luând în considerare sensibilitatea unei anchete penale și confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunii. Ca atare, în cazul în care informațiile administrative sunt disponibile și trebuie să fie trimise autorităților de aplicare a legii pentru verificarea apariției activității infracționale, persoana care face obiectul anchetei administrative sau penale nu trebuie să cunoască acest transfer de informații până la momentul potrivit.

De asemenea, nu pare a fi nici o continuare sau un sistem de feedback între autoritățile care fac schimb de informații între ele. Autoritățile care primesc informațiile elaborate de o altă autoritate ar trebui să informeze cu privire la acestea din urmă dacă calitatea informațiilor furnizate a fost satisfăcătoare, și dacă informațiile îndeplinesc așteptările autorității solicitante. Acest proces de feedback va permite verificarea mecanismelor de elaborare/pregătire a informației și calitatea informațiilor produse, cu scopul de a îmbunătăți eficiența informațiilor produse, precum și gestionarea și schimbul de informații între autorități.

În cele din urmă, autoritatea care a elaborat informația ar trebui să urmărească cu autoritatea solicitantă acțiunile care au fost întreprinse. Acest fapt este de o importanță fundamentală pentru ca autoritatea de elaborare să evalueze procedurile interne și să identifice eventualele lacune care trebuie să fie revizuite.

Cunoașterea insuficientă a tehnicilor de investigare financiară

În prezent, lipsesc capacitățile de investigație financiară în cadrul organelor de urmărire penală. A devenit evident că autoritățile de aplicare a legii și cele de urmărire penală se concentrează asupra urmăririi penale, acordând puțină atenție anchetei financiare. Chiar și atunci când se acordă o atenție anchetei financiare, există capacități limitate de a întreprinde orice sarcini de investigare relevante.

Prin urmare, există necesitatea de înființare a unei entități cu ofițeri specializați în investigații financiare în cadrul organelor de aplicare a legii din Republica Moldova (Ministerul Afacerilor

Interne și Centrul Național Anticorupție), care va fi însărcinat cu efectuarea investigațiilor financiare. În plus, realizarea profilului financiar al făptașilor ar trebui să devină parte din fiecare urmărire penală cu privire la infracțiuni grave, organizate sau financiare. Ancheta financiară trebuie să aibă rolul principal în astfel de cazuri, și să fie desfășurată în legătură și în paralel cu orice urmărire penală.

Clarificări cu privire la responsabilitatea pentru, precum și gestionarea reală a bunurilor sechestrate

În prezent, autoritatea judiciară din Republica Moldova, care a emis un ordin de confiscare a bunurilor este, în general, responsabilă pentru bunurile sechestrate. În mod normal, gestionarea este realizată de agenția care a confiscat bunul, și care menține, în general, bunurile în depozit până la un ordin de confiscare definitivă. Conform ordinului de confiscare, activele sunt, în general, predate Inspectoratului Fiscal pentru realizarea bunurilor.

Remarcăm faptul că nu există un organism responsabil de gestionarea bunurilor sechestrate în Republica Moldova. Ca rezultat, folosind modelul curent, bunurile sunt dispersate pentru gestiune în întreaga țară. Gestionarea bunurilor nu ar trebui să fie responsabilitatea organelor de drept, a procurorilor sau a instanțelor. Aceștea ar trebui să aibă capacitatea de a transfera aceste bunuri către o agenție centralizată de gestionare a bunurilor, pentru a le plasa sub administrare judiciară, sau să aibă posibilitatea de a anticipa vânzarea bunurilor sechestrate, plasarea fondurilor într-un cont de garanție. Mai mult decât atât, modelul actual nu ia în considerare costurile de gestionare și deprecierea bunurilor. Ca rezultat, fiind emisă hotărârea definitivă, nu poate fi respectat cel mai bun raport calitate-preț.

Lipsa experienței în executarea ordonanțelor de confiscare moldovenești peste hotare
Moldova nu are experiență în confiscarea bunurilor peste hotare. Astfel, modelul național pentru confiscarea și realizarea bunurilor nu pare pregătit să întreprindă măsurile necesare pentru executarea ordinelor moldovenești peste hotare.

Având în vedere că produsele infracțiunii sunt, în general spălate în afara țării în care infracțiunea predicat a fost comisă, este necesar să se revizuiască politicile și legislația privind confiscarea și realizarea / executarea din țară, pentru a verifica eficacitatea sa în realizarea bunurilor peste hotare.

2 Metodologia

Analiza comparativă a cadrului de recuperare a activelor din Republica Moldova în conformitate cu standardele internaționale și europene, a avut scopul de a evalua capacitățile cadrului juridic și de reglementare în prevenirea și combaterea crimelor economice și financiare. Mai mult, a permis reexaminarea înființării unui oficiu pentru recuperarea activelor (ARO) în Moldova.

La realizarea proiectului s-a utilizat metodologia descrisă mai jos:

- 1) Un studiu teoretic/documentar pentru:
 - a) Definierea domeniului exact de aplicare operațional și instituțional al "recuperării activelor", așa cum este considerat, în scopul proiectului actual în contextul Republicii Moldova;
 - b) Analiza legilor, regulamentelor, strategiilor, hotărârilor judecătorești, etc. relevante pentru procesul de recuperare a activelor din Republica Moldova;
 - c) Revizuirea cadrului de reglementare actual al Republicii Moldova și identificarea instituțiilor cheie implicate în procesul de recuperare a activelor Moldova;
- 2) Colectarea și analiza datelor la fața locului prin intermediul a două misiuni la fața locului în Chișinău;
- 3) Raportul final ce conține concluziile și recomandările cu privire la regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova și ARO acesteia. Acest raport final a fost supus unor discuții și validării cu părțile interesate relevante (etapa 4);
- 4) Validarea misiunii la fața locului cu scopul de a discuta constatările și recomandările raportului, și validarea activității desfășurate în cadrul proiectului.

Etapa (1) și (2) de mai sus se referă la recuperarea și analiza seturilor de date relevante ale regimului de recuperare a activelor din Republica Moldova, și va pregăti în continuare experți pentru misiunea la fața locului. Împreună cu etapa (3) va permite în special cartografierea procesului de recuperare a activelor în Moldova).

Etapa (1) va examina procesul de recuperare a activelor, instituțiile și reglementările atât din punct de vedere teoretic, de exemplu, în conformitate cu practicile și standardele europene și internaționale, precum și din punct de vedere practic va analiza realitatea acestor procese, instituții și legi care funcționează în Republica Moldova. Se va identifica, în special fluxurile cheie tematice ale unui sistem de recuperare a activelor, care va forma structura de bază pentru următoarea analiză.

Etapa (1) va dezvolta în continuare o ipoteză de lucru (sau model teoretic), care va permite identificarea punctelor forte și eventuale lacune ale sistemului existent în Moldova față de standardele și practicile europene și internaționale, precum și potențiale căi pentru îmbunătățirea

sistemului. Această ipoteză de lucru este alcătuită din cerințele actuale necesare pentru un model eficient de recuperare a activelor.

Etapa (2) va consta dintr-un șir extins de interviuri și consultări cu părțile interesate din Republica Moldova în vederea revizuirii și validării ipotezei de lucru și generarea sprijinului pentru orice recomandări rezultate din etapa (1) de mai sus. Acest pas va constitui etapa crucială a metodologiei, deoarece va permite implicarea tuturor părților interesate cheie și testarea fezabilității reformelor de tip ideal în realitățile politice, instituționale și structurale ale Republicii Moldova.

Etapa (3) va cuprinde elaborarea raportului final pe baza informațiilor colectate în timpul vizitei la fața locului. Acesta va oferi, de asemenea, un set de concluzii și recomandări. Raportul final va fi supus discuțiilor cu privire la constatări și recomandări, precum și validarea acestuia prin pasul (4).

2.1 Domeniul de aplicare

Analiza și evaluarea regimului de recuperare a activelor din Republica Moldova precum și competențele de confiscare disponibile în sistemul său juridic se va realiza inițial prin efectuarea cartografierii regimului de recuperare a activelor Moldova cu scopul de a înțelege capacitatea operațională. În timp ce ar trebui să fie subliniat faptul că definiția de recuperare a activelor și a regimului de recuperare a activelor din Republica Moldova este dependentă în cele din urmă de cadrul său juridic și de reglementare, procesul de recuperare a activelor în sine poate fi perceput ca un proces cu mai multe faze care cuprinde (ICAR: 2009 pagina 20):

- 1) Faza de pre- investigare și de colectare a informațiilor operative, în care analistul verifică sursa informației de inițiere a investigației și determină autenticitatea ei. Dacă există neconcordanțe în informațiile operative sau sunt declarații incorecte și presupuneri, atunci trebuie să fie stabilite adevăratele fapte.
- 2) Faza de investigație, atunci când produsele infracțiunii sunt localizate și identificate în faza de pre- investigare și sunt puse împreună dovezile dreptului de proprietate care acoperă mai multe domenii de activitate de investigație în mai multe procese formale, de exemplu, prin utilizarea cererilor de asistență judiciară reciprocă pentru obținerea informațiilor referitoare la conturile băncii off-shore și alte înregistrări, și investigații financiare pentru a obține și a analiza înregistrările bancare. Această fază presupune fundamentarea veridicității datelor și informațiilor și transformarea lor în probe admisibile. Rezultatul acestei anchete poate fi, prin urmare doar o măsură temporară - de exemplu, sechestrarea - pentru a asigura mai târziu, un ordin de confiscare prin instanța de judecată.
- 3) Faza de înghețare sau sechestrare, în care hotărârile emise de către autoritatea responsabilă urmăresc reținerea activelor, cu scopul de se asigura că produsele și instrumentele infracțiunii nu sunt disipate, și că acestea pot fi realizate în timpul fazei de returnare.

- 4) Faza de gestionare a activelor, atunci când activele care au fost reținute sunt gestionate cu scopul de a păstra valoarea lor și pentru a asigura cel mai bun raport cost-eficacitate în timpul fazei de returnare.
- 5) Faza judiciară, în care învinuitul / inculpatul este judecat și condamnat (sau achitat) și este stabilită decizia privind confiscarea.
- 6) Faza de returnare, în care proprietatea este de fapt confiscată și returnată de către stat, în conformitate cu legea, ținând seama de orice obligații aplicabile internaționale de partajare a activelor în cazurile corespunzătoare, precum și ca o compensație pentru victime și determinările privind cum se va proceda cu activele confiscate.

Prin urmare, în scopul de a evalua în mod eficient regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova, a fost necesar de a avea o imagine de ansamblu completă a cadrului juridic și de reglementare care să permită procesul de recuperare a activelor. Cadrul juridic și de reglementare a fost ulterior comparat cu standardele europene și internaționale, precum și cu cele mai bune practici constatate în alte jurisdicții similare. În plus, a fost necesar să se revizuiască atât interacțiunile instituțiilor ce formează regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova cât și capacitățile disponibile în acest cadru.

Prin revizuirea cadrului legal și de reglementare, precum și evaluarea capacităților disponibile, a fost posibilă identificarea elementelor potențiale care pot exercita un rol în reducerea eficienței și eficacității generale a procesului și regimului de recuperare a activelor din Republica Moldova. Aceste impedimente pot include:

- obstacole sistemice (definiții deficiente ale fișei postului și a responsabilităților; lanț incert de comandă din cadrul structurilor; lipsa protocoalelor de comunicare sau protocoale deficitare; procesele fluxului de lucru problematice);
- obstacole instituționale și de capacitate (lipsa indicatorilor de performanță, lipsa unei strategii integrate a managementului resurselor umane, recrutare, dezvoltarea capacităților, formarea profesională, evaluarea performanțelor și stimulentele, precum și lipsa unui mecanism sau instituții cu responsabilitate generală pentru coordonarea procesului de recuperare a activelor);
- obstacole legislative și procedurale (obstacole de reglementare care limitează utilizarea și potențialul structurilor responsabile pentru procesul de recuperare a activelor; lipsa unor proceduri care să asigure maximum de beneficii din colaborarea formală și informală între mai multe instituții care formează regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova).

2.2 Colectarea și analiza datelor

În scopul proiectului, regimul actual de recuperare a activelor a fost supus unui proces amplu și cuprinzător de cartografiere, așa cum este descris mai jos:

- Cartografierea subiectului: cuprinde definiția de "recuperare a activelor" în sensul proiectului, și activitățile infracționale care fac parte din definiția menționată (de

exemplu, infracțiunile financiare conexe, infracțiunile predicat de spălare a banilor, etc.). Aceste definiții sunt în continuare importante pentru identificarea fluxurilor tematice incluse în proiect;

- Cartografierea surselor: conține setul de legislație, reglementări, rapoarte, strategii, etc. Cartografierea surselor va include în continuare identificarea de bune practici în Moldova;
- Cartografierea sistemică: are scopul de a identifica interacțiunile interinstituționale ale instituțiilor care alcătuiesc regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova;
- Cartografierea instituțională: are scopul de a identifica interacțiunile intra-instituționale ale departamentelor relevante din cadrul instituțiilor care formează regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova;
- Cartografierea capacităților: are scopul de a identifica capacitățile instituționale și umane în cadrul departamentelor competente din cadrul instituțiilor care formează regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova, precum și menținerea cunoștințelor și informațiilor în cadrul acestor departamente și instituții.

După identificarea și colectarea datelor, prelucrare acestora și reexaminarea surselor primare și secundare, acestea vor fi alocate fluxurilor tematice respective. În continuare propunem o listă orientativă de fluxuri tematice potențiale care poate fi relevantă în contextul Republicii Moldova:

1. Colectarea datelor operative: Acest flux tematic este responsabil pentru evaluarea capacităților, capacităților și fluxului de lucru în modelul de recuperare a activelor din Republica Moldova. Acest domeniu tematic va fi, de asemenea, responsabil pentru evaluarea, după caz, a interacțiunii instituțiilor de colectare a informațiilor operative din Republica Moldova și capacitatea acestora de, și calitatea acestora, pentru a interacționa între ele, și cu instituțiile similare la nivel internațional, atunci când este cazul.
2. Sistemul de justiție penală: Acest flux tematic include cercetarea desfășurată în etapa premergătoare judecării, urmărirea penală și judecarea cazurilor de recuperare a activelor din Republica Moldova. Acesta se va axa, în special, pe ancheta financiară, sechestrarea, gestionarea, confiscarea, repatrierea și destinația finală a produselor și instrumentelor infracțiunii furnizate de regimul de recuperare a activelor din Republica Moldova.
 - 2.1. Investigații și urmărirea penală, divizate în:
 - 2.1.1. Urmărirea penală, care cuprinde analiza metodelor de colectare a probelor utilizate de autoritățile de aplicare a legii și de capacitatea acestora de a acoperi elementele necesare ale infracțiunii, în scopul de a asigura o urmărire penală și adjudecare eficientă respectând elementele necesare ale drepturilor fundamentale ale omului, precum și cerințele unui proces echitabil. Această secțiune cuprinde, de asemenea, o evaluare a interacțiunii urmării penale în cadrul anchetei financiare cu scopul de asigurare a produselor și instrumentelor infracțiunii.
 - 2.1.2. Investigații financiare, care cuprind elemente ale anchetei financiare necesare pentru a asigura identificarea și urmărirea produselor și instrumentelor infracțiunii, precum și asistența în cercetarea penală și a organelor de urmărire penală pentru a obține confiscarea necesară a produselor provenite și instrumentelor infracțiunii în timp util, luând în considerare principiul oportunității în investigații.

3. Cooperarea internațională. Acest flux tematic se va concentra pe elementele care sunt necesare pentru a asigura cooperarea internațională corespunzătoare și eficientă (în special asistența juridică reciprocă și echipele de investigare comune) pentru a aduna probe și a profita de și de a confisca veniturile și instrumentele infracțiunii.
4. Sechestrarea și gestionarea bunurilor sechestrate. Acest flux tematic cuprinde domeniile de pre- confiscare care au o legătură directă cu urmărirea penală și informațiile financiare operative și a sferelor de investigare anterioare. Aceasta se va concentra pe prezentarea dovezilor care să conducă la punerea sub sechestru a activelor, efectele sale, precum și necesitatea deținerii activelor sechestrate gestionate pe tot parcursul procesului penal care duce la confiscarea bunurilor, în scopul păstrării valorii lor.
5. Confiscarea, repatrierea și destinația finală a bunurilor. Acest flux tematic se va concentra pe ordinul de confiscare emis de către instanțele judecătorești (care are legătură cu fluxul tematic privind sechestrarea și gestionarea bunurilor sechestrate), coordonarea unui astfel de ordin cu jurisdicții străine (dacă este cazul, și face legătură cu tematica fluxului cooperarea internațională) pentru repatrierea activelor. Dacă este cazul, se va lua în considerare și va fi evaluată analiza destinației finale a activelor confiscate și repatriate.

3 Standarde internaționale și regionale

Există un cadru internațional și regional cuprinzător în ceea ce privește procesul de recuperare a activelor. Acesta poate fi identificat, printre altele, în Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF) și Grupul Egmont; Organizația Națiunilor Unite (ONU) tratatele de drept penal¹; precum și reglementări ale Uniunii Europene (UE). Prezenta secțiune urmărește să evidențieze regulamentele internaționale și regionale cele mai relevante aplicabile contextului procesului de recuperare a activelor.

3.1 Cele 40 de recomandări ale Grupului de Acțiune Financiară Internațională

Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF) este un organism interguvernamental de elaborare a politicilor responsabile pentru stabilirea standardelor și promovarea punerii în aplicare efective a măsurilor legale, de reglementare și operaționale, printre alte aspecte, prevenirea și combaterea spălării banilor. FATF este organismul care stabilește standardele internaționale pentru combaterea spălării banilor, care formează baza pentru un răspuns coordonat la spălarea banilor, asigurarea integrității naționale și a sistemelor financiare internaționale. FATF a publicat 40 de recomandări de combatere a spălării banilor în 1990, apoi acestea au fost revizuite în 2003 pentru a include recomandări speciale de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism. Cea mai recentă revizuire a recomandărilor FATF a avut loc în 2012, și asigură caracterul actualizat și relevant al acestor recomandări.

La nivel structural, FATF include 36 state membre și 8 membri asociați. Acești membri asociați sunt organismele FATF regionale (FRSB), care includ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului (MONEYVAL). MONEYVAL a fost înființată în septembrie 1997 de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei pentru a efectua exerciții de autoevaluare și evaluare reciprocă a măsurilor de combatere a spălării banilor în vigoare în statele membre ale Consiliului Europei, care nu sunt membre ale FATF. Scopul MONEYVAL este de a asigura că statele membre dispun de sisteme eficiente pentru a combate spălarea banilor și finanțarea terorismului și respectă standardele internaționale relevante în acest sens.

În plus, FATF are un număr de organizații internaționale cu statut de observator. Acestea includ, dar nu sunt limitate la, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD). Acestea sunt, de asemenea, importante organisme de

¹ Deși există mai multe tratate de drept penal instituite de Organizația Națiunilor Unite (Convenția din 1988 împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției), se va acorda o atenție specială celei din urmă, în contextul acestor instrumente juridice internaționale.

standardizare internaționale și regionale, responsabile pentru stabilirea standardelor pentru multe dintre infracțiunile principale de spălare a banilor, de exemplu, crima organizată, traficul de droguri și infracțiunile legate de corupție. În scopul prezentului raport de evaluare, s-a acordat o atenție specială organizațiilor menționate mai sus, având în vedere activitatea lor în regiune și în Republica Moldova.

3.1.1 Recomandarea 2 – cooperarea și coordonarea la nivel național

Recomandarea 2 FATF solicită țărilor să aibă în vigoare politici naționale de combatere a spălării banilor (CSB) pe baza riscurilor identificate. Această analiză a riscurilor trebuie să fie reexaminată în mod regulat, fiind desemnată o autoritate sau mecanism care este responsabil pentru astfel de politici. Recomandarea FATF 2 solicită în continuare țărilor să pună în aplicare mecanisme eficiente care să permită cooperarea și coordonarea între factorii de decizie politică, UIF, de aplicare a legii, autoritățile de supraveghere și alte autorități competente responsabile pentru prevenirea și combaterea sau spălarea banilor, printre altele.

Această recomandare trebuie să fie înțeleasă astfel cum legislația și alte mecanisme ale țării ar trebui să fie văzute ca facilitatori ai cooperării între autoritățile competente, precum și ca facilitatori în coordonarea acestor autorități (Schott 2006, paginile VI-26 și-VI 27).

3.1.2 Recomandarea 3 – infracțiunea de spălare a banilor

Recomandarea 3 FATF solicită statelor să incrimineze spălarea banilor pe baza Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (UNTOC) și a Convenției Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope (Convenția de la Viena din 1988) (FATF 2012a, paginile 12 și 34).

Cea mai largă gamă de infracțiuni grave ar trebui să fie considerate ca infracțiuni predicat pentru infracțiunea de spălare a banilor - acest lucru se poate face cu referire la toate infracțiunile, un prag legat fie de o categorie de infracțiuni grave; sau de pedeapsa cu închisoarea aplicabile infracțiunii predicat, o listă de infracțiuni predicat, sau o combinație a acestor infracțiuni (FATF 2012a, pagina 34).

În cazul în care țările aplică o abordare bazată pe prag, infracțiunile predicat ar trebui, cel puțin, să cuprindă toate infracțiunile care intră în categoria infracțiunilor grave în conformitate cu legislația lor națională, sau ar trebui să includă infracțiuni care se pedepsesc cu o pedeapsă maximă cu închisoarea mai mare de un an, sau, pentru acele țări care au un prag minim pentru infracțiuni în sistemul lor juridic, infracțiunile predicat trebuie să cuprindă toate infracțiunile care se pedepsesc cu o pedeapsă minimă de mai mult de șase luni de închisoare (FATF 2012a, pagina 34).

Indiferent de abordarea adoptată, fiecare țară ar trebui, cel puțin, să includă o serie de infracțiuni în cadrul fiecăreia dintre categoriile desemnate de infracțiuni. Infracțiunea de spălare a banilor ar

trebui să se extindă la orice tip de proprietate, indiferent de valoarea sa, care reprezintă în mod direct sau indirect, veniturilor provenite din infracțiuni de spălare a banilor. În procesul demonstrării faptului că veniturile provin din infracțiuni de spălare a banilor nu ar trebui să fie necesar ca o persoană să fie condamnată pentru o infracțiune predicat (FATF 2012a, pagina 34).

Țările trebuie să se asigure că (i) intenția și cunoștințele necesare pentru a dovedi infracțiunea de spălare a banilor poate fi dedusă din circumstanțe de jure obiective; (ii) sancțiuni penale eficiente, proporționale și cu efect de descurajare ar trebui să se aplice persoanelor fizice condamnate pentru infracțiuni de spălare a banilor; și (iii) răspunderea penală și sancțiunile, precum și, dacă acest lucru nu este posibil (din cauza principiilor fundamentale ale dreptului intern), răspunderea civilă sau administrativă și sancțiuni, ar trebui să se aplice persoanelor juridice. Acest lucru nu ar trebui să împiedice procedurile penale, civile sau administrative paralele cu privire la persoanele juridice în țările în care sunt disponibile mai multe forme de răspundere. Aceste măsuri nu trebuie să aducă atingere răspunderii penale a persoanelor fizice. Toate sancțiunile trebuie să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare; (iv) Trebuie să fie infracțiuni conexe corespunzătoare infracțiunii de spălare a banilor, inclusiv participarea la, asocierea cu sau conspirația de comitere, încercare, complicitatea și tănuirea, facilitarea, și consilierea comiterii, cu excepția cazului în care nu este permis de principiile fundamentale ale dreptului intern (FATF 2012a, paginile 34-35).

3.1.3 Recomandarea 4 – confiscarea și măsuri asiguratorii

Recomandarea 4 FATF indică faptul că țările ar trebui să adopte măsuri similare cu UNTOC, printre altele, pentru a permite autorităților lor competente să blocheze sau sechestreze și să confisqueze următoarele produse, fără a aduce atingere drepturilor terților de bună credință: (a) bunurile spălate, (b) veniturile obținute sau instrumentele folosite sau destinate comiterii infracțiunii de spălare de bani sau a infracțiunilor predicat, (c) bunurile ce reprezintă venituri obținute din sau sunt utilizate sau destinate a fi folosite în finanțarea terorismului, a actelor de terorism sau a organizațiilor teroriste, sau (d) bunurile de valoare corespunzătoare.

Asemenea măsuri ar trebui să includă competența de: (a) identifica, a urmări și a evalua bunurile care sunt supuse confiscării; (b) a lua măsuri asiguratorii, cum sunt blocarea și sechestrarea pentru prevenirea oricărei operațiuni, transfer sau înstrăinare a unor asemenea bunuri; (c) acționa pentru prevenirea sau anularea acțiunilor care aduc prejudicii capacității statului de a recupera bunul care este supus confiscării; și (d) de a lua orice măsuri adecvate de investigare.

Țările pot avea în vedere adoptarea de măsuri, care să permită confiscarea unor astfel de câștiguri sau instrumente de realizare a acestora, fără să necesite o condamnare penală (confiscare fără a fi bazată pe o condamnare) sau să ceară unui infractor să demonstreze originea legală a proprietății pretinse a fi pasibilă de confiscare, în măsura în care o astfel de cerință este în conformitate cu principiile legilor interne. În acest sens, ar trebui să se acorde atenție asupra faptului că Republica Moldova nu dispune de confiscarea fără a fi bazată pe o condamnare. În plus, în timp ce

Recomandarea 4 FATF nu se referă neapărat la inversarea sarcinii probei, interpretarea Recomandării trebuie să respecte articolul 46 alineatul (3) din Constituția Republicii Moldova.

Țările ar trebui să stabilească mecanisme care să permită autorităților lor competente să gestioneze în mod eficient și, atunci când este necesar, să dispună de, bunurile care sunt blochate sau sechestrate, sau au fost confiscate. Aceste mecanisme ar trebui să fie aplicabile fie în cadrul unei proceduri interne, fie și în conformitate cu solicitările țărilor străine (FATF 2012a, pagina 36). În acest sens, Republica Moldova nu are în vigoare în prezent un sistem de gestionare a activelor. Dispune de mecanisme de recuperare a activelor, deși eficacitatea lor este în prezent foarte limitată.

Un element de bază al Recomandării 4 este că ar trebui să existe măsuri în vigoare pentru a identifica, urmări și evalua bunurile care fac obiectul confiscării (FATF 2012b, pagina 1). Statele ar trebui să se asigure că sunt în vigoare procedurile corespunzătoare și cadrele juridice pentru a permite realizarea schimburilor informale de informații, inclusiv înainte de asistența judiciară reciprocă (AJR), deoarece această practică ar putea ajuta la concentrarea eforturilor și resurselor înainte ca cererea să ajungă la o etapă formală (FATF 2012b, pagina 2). Autoritățile competente ar trebui, de asemenea, să coopereze cu omologii străini dintr-o perspectivă bilaterală sau regională și să utilizeze organisme internaționale corespunzătoare, cum ar fi Grupul Egmont, INTERPOL, Europol și Eurojust (FATF 2012b, pagina 2).

În plus, țările trebuie să se asigure că omologii străini pot identifica cu ușurință puncte de contact corespunzătoare (FATF 2012b, pagina 2). Mai mult decât atât, la nivel național, ar trebui să fie în vigoare mecanisme pentru a permite coordonarea între cei responsabili pentru urmărirea activelor și cei responsabili pentru investigații financiare cu scopul de a asigura că astfel de eforturi nu sunt împiedicate de sistemele regionalizate sau fragmentate, sau de prioritățile concurente locale (FATF 2012b, pagina 2). Mecanismele trebuie să fie implementate într-un mod care să permită accesul rapid la informații de înaltă calitate cu privire la proprietatea și controlul acestor bunuri (de exemplu, terenuri, vehicule, persoane juridice). În mod ideal, aceste informații ar trebui să fie disponibile fără a fi necesară o cerere oficială (FATF 2012b, pagina 2).

3.1.4 Recomandarea 29 – Unitățile de Informații Financiare (UIF)

Recomandarea 29 FATF stabilește că UIF ar trebui să acționeze ca centru național de primire și analiză a rapoartelor privind tranzacțiile suspecte (RTS) și alte informații relevante pentru spălarea banilor și infracțiunile predicat conexe. UIF sunt de asemenea responsabile pentru diseminarea rezultatelor acestei analize. Conform Recomandării 29 FATF, UIF trebuie să aibă posibilitatea de a obține și utiliza informații suplimentare de la entitățile raportoare, în scopul efectuării analizei (FATF 2012a, pagina 95), precum și să aibă acces la informațiile relevante financiare, administrative și de aplicare a legii. Aceasta ar trebui să includă informații din surse

deschise sau publice, precum și informații relevante colectate sau menținute de către sau în numele altor autorități și, dacă este cazul, datele deținute comercial (FATF 2012a, pagina 95).

Informațiile primite, prelucrate, deținute sau difuzate de către UIF trebuie să fie protejate și utilizate în schimbul de informații în condiții de securitate și utilizate numai în conformitate cu procedurile convenite, politicile și legile și reglementările în vigoare. Prin urmare, o UIF trebuie să dispună de reguli în vigoare care reglementează securitatea și confidențialitatea acestor informații, inclusiv procedurile de operare, depozitare, diseminare și protecție, precum și accesul la astfel de informații. UIF ar trebui să se asigure că există un acces limitat la instrumentele și informațiile sale, inclusiv sisteme de tehnologia informației (FATF 2012a, pagina 95).

UIF trebuie să depună candidatura pentru aderarea la Grupul Egmont (FATF 2012a, pagina 96). Conform Recomandării 29 FATF, UIF ar trebui să aibă de asemenea în vedere Declarația de scop a Grupului Egmont și Principiile sale pentru schimbul de informații între unitățile de informații financiare pentru cazurile de spălare a banilor și finanțarea terorismului.

UIF în Moldova este Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB), înființat în anul 2002 și membru al Grupului Egmont din mai 2008.

3.1.5 Recomandarea 30 – responsabilitățile autorităților de aplicare a legii și de investigație

Statele trebuie să se asigure că autoritățile desemnate de aplicare a legii au responsabilități în ceea ce privește investigațiile privind cazurile de spălare a banilor și finanțarea terorismului, în contextul politicilor naționale de CSB/CFT. Cel puțin, în toate cazurile privind infracțiunile generatoare de venituri importante, aceste autorități desemnate de aplicare a legii ar trebui să dezvolte o investigație financiară paralelă, proactivă, când investighează spălarea banilor, infracțiunile predicat conexe și finanțarea actelor de terorism. Aceasta ar trebui să includă cazuri în care infracțiunea predicat se săvârșește în afara jurisdicției. Țările trebuie să se asigure că autoritățile competente au responsabilități pentru identificarea promptă, urmărirea și inițierea acțiunilor de înghețare și sechestrare a activelor care sunt sau pot deveni obiect al confiscării sau sunt suspectate că reprezintă venit obținut în urma infracțiunii. Țările trebuie, de asemenea, să recurgă, atunci când este cazul, la grupuri multi-disciplinare permanente sau temporare, specializate în investigațiile financiare sau privind activele. Țările trebuie să se asigure, atunci când este cazul, că au loc investigații în cooperarea cu autoritățile competente din alte țări.

Autoritățile de aplicare a legii ar trebui să fie desemnate, care au responsabilitatea de a se asigura că spălarea banilor, infracțiunile predicat și finanțarea terorismului sunt investigate în mod corespunzător, prin desfășurarea unei anchete financiare. Țările ar trebui să desemneze, de asemenea, una sau mai multe autorități competente pentru a identifica, urmări, și iniția înghețarea-blocarea și sechestrarea bunurilor, care sunt, sau pot fi supuse confiscării (FATF 2012a, pagina 96). În acest sens, Centrul Național Anticorupție (CNA) din Republica Moldova este autoritatea responsabilă din țară de prelucrarea informațiilor financiare și desfășurarea anchetelor financiare

în spălarea banilor. Fără a excepta, unitățile rămase de urmărire penală din țară pot efectua, de asemenea, anchete financiare, în cazul în care infracțiunea predicat de spălarea banilor sau alte infracțiuni financiare intră în competența lor de investigare.

Țările ar trebui să ia în considerare luarea de măsuri, inclusiv legislative, la nivel național, pentru a permite autorităților competente de investigare a spălării banilor și cazurilor de finanțare a terorismului să amâne sau să renunțe la arestarea persoanelor suspectate și / sau confiscarea banilor, în scopul identificării persoanelor implicate în astfel de activități sau pentru colectarea probelor. Fără astfel de măsuri, utilizarea procedurilor, cum ar fi livrările supravegheate și operațiunile sub acoperire sunt excluse (FATF 2012a, pagina 96).

Recomandarea 30 se aplică și autorităților competente, care nu sunt autorități de aplicare a legii, dar care au responsabilitatea pentru continuarea investigațiilor financiare a infracțiunilor predicat, în măsura în care aceste autorități competente exercită funcții în conformitate cu Recomandarea 30 (FATF 2012a, pagina 96).

Autoritățile competente de aplicare a legii în domeniul anti-corupției cu competențe de punere în aplicare pot fi desemnate pentru a investiga spălarea banilor și infracțiuni de finanțare a terorismului care decurg din sau în legătură cu, infracțiunile de corupție în conformitate cu Recomandarea 30, iar aceste autorități ar trebui să aibă, de asemenea, competențe suficiente pentru a identifica, urmări, și iniția înghețarea sau blocarea și sechestrarea activelor (FATF 2012a, pagina 96).

Gama organelor de aplicare a legii și alte autorități competente menționate mai sus ar trebui să fie luate în considerare atunci când țările fac uz de grupuri multidisciplinare în investigații financiare (FATF 2012a, pagina 96).

3.1.6 Recomandarea 31 – competențele autorităților de aplicare a legii și de investigație

La efectuarea investigațiilor de spălare a banilor și infracțiunilor predicat asociate, autoritățile competente trebuie să aibă posibilitatea de a obține acces la toate documentele și informațiile necesare pentru utilizarea în aceste investigații, precum și în urmărirea penală și acțiunile conexe. Aceasta ar trebui să includă competența de a utiliza măsuri obligatorii pentru obținerea înregistrărilor deținute de instituțiile financiare și afacerile și profesiunile non-financiare desemnate și alte persoane fizice sau juridice, pentru căutarea persoanelor și a spațiilor, pentru luarea declarațiilor de la martori și pentru confiscarea și obținerea probelor.

Statele trebuie să se asigure că autoritățile competente care desfășoară investigații au posibilitatea de a utiliza o gamă largă de tehnici de investigare adecvate pentru investigarea spălării banilor, infracțiunilor predicat asociate și a finanțării terorismului. Aceste tehnici de investigație includ: operațiuni sub acoperire, interceptarea comunicațiilor, accesul la sisteme de calculator și livrarea controlată. În plus, țările ar trebui să aibă mecanisme eficiente în practică pentru a identifica în timp util persoanele fizice sau juridice care dețin sau controlează conturile. Ar trebui să aibă, de

asemenea, mecanisme eficiente pentru a se asigura că autoritățile competente dispun de o procedură de identificare a activelor fără notificarea prealabilă a proprietarului. La efectuarea investigațiilor de spălare a banilor, infracțiunile predate asociate și a finanțării terorismului, autoritățile competente trebuie să poată solicita toate informațiile relevante deținute de către UIF.

În acest sens, Republica Moldova a adoptat legislația care permite, în anumite condiții, organelor sale de aplicare a legii să efectueze tehnici speciale de investigare (Legea 59 din 29 martie 2012 privind activitatea specială de investigații)².

3.1.7 Recomandarea 37 – asistența juridică reciprocă

Țările trebuie să furnizeze rapid, constructiv și eficient cea mai largă gamă de asistență judiciară reciprocă (AJR) în ceea ce privește spălarea banilor, infracțiuni predate aferente și investigațiile privind finanțarea terorismului, urmărirea penală, și procedurile aferente. Țările ar trebui să dispună de un temei juridic adecvat pentru acordarea asistenței și, dacă este cazul, trebuie să dispună de tratatele în vigoare, acorduri sau alte mecanisme pentru a spori cooperarea. În mod special, țările ar trebui să:

- nu interzică sau să stabilească condiții nerezonabile sau restrictive în mod nejustificat privind furnizarea asistenței judiciare reciproce.
- se asigure că acestea au procese clare și eficiente pentru prioritizarea și executarea cererilor de asistență judiciară reciprocă în timp util. Țările ar trebui să utilizeze o autoritate centrală, sau un alt mecanism oficial stabilit, pentru transmiterea și executarea eficientă a cererilor. Pentru a monitoriza progresele înregistrate privind cererile, ar trebui să fie menținut un sistem de gestionare a dosarelor.
- nu refuze executarea unei cereri de asistență judiciară reciprocă pentru singurul motiv că infracțiunea este considerată având legătură și cu probleme fiscale.
- nu refuze executarea unei cereri de asistență judiciară reciprocă, pe motiv că legislația prevede menținerea secretului sau confidențialității de către instituțiile financiare.
- mențină confidențialitatea cererilor de asistență judiciară reciprocă pe care le primesc și informațiile conținute în ele, sub rezerva principiilor fundamentale ale dreptului intern, în scopul protejării integrității anchetei sau investigației. În cazul în care țara solicitată nu poate respecta cerințele de confidențialitate, aceasta ar trebui să informeze imediat țara solicitantă.

Țările ar trebui să acorde asistență juridică reciprocă, în pofida lipsei dublei incriminări, dacă asistența nu implică acțiuni coercitive. Țările trebuie să ia în considerare adoptarea unor astfel de măsuri care ar putea fi necesare pentru a le permite să ofere o gamă largă de asistență în lipsa dublei incriminări.

² Disponibil în Română la: <http://lex.justice.md/md/343452/>.

În cazul în care dubla incriminare solicită asistență judiciară reciprocă, această cerință ar trebui să fie considerată a fi satisfăcută indiferent dacă ambele țări plasează infracțiunea în aceeași categorie de infracțiuni, sau denumesc infracțiunea utilizând aceeași terminologie, cu condiția ca cele două țări să incrimineze comportamentul care stă la baza infracțiunii.

Țările trebuie să se asigure că, de competențele și tehnicile de investigare prevăzute în Recomandarea 31, precum și orice alte atribuții și tehnici de investigare de care dispun autoritățile competente:

- toate cele referitoare la elaborarea, căutarea și confiscarea informațiilor, documentelor sau dovezilor (inclusiv înregistrările financiare) de la instituții financiare sau alte persoane, precum și luarea de declarații ale martorilor; și
- o gamă largă de alte competențe și tehnici de investigație;

sunt de asemenea disponibile pentru utilizare ca răspuns la cererile de asistență judiciară reciprocă, și, în cazul în care sunt în conformitate cu cadrul lor intern, ca răspuns la solicitările directe ale autorităților străine judiciare sau de aplicare a legii către instituții similare interne.

Pentru a evita conflictele de competență, o atenție specială trebuie acordată elaborării și aplicării mecanismelor de determinare a celei mai bune locații pentru urmărirea penală a inculpaților în interesul justiției, în cazurile care fac obiectul urmăririi penale în mai multe țări.

Atunci când se organizează cereri de asistență judiciară reciprocă, statele trebuie să depună toate eforturile pentru a furniza informații complete concrete și juridice, care va permite executarea la timp și eficientă a cererilor, inclusiv orice nevoie de urgență, și trebuie să trimită cererile prin mijloace rapide. Înainte de a trimite cererile, statele trebuie să depună toate eforturile și să confirme cerințele legale și formalitățile pentru a obține asistență.

Autoritățile responsabile pentru asistența judiciară reciprocă (de exemplu, o autoritate centrală) trebuie să dispună de resurse financiare, umane și tehnice adecvate. Țările trebuie să aibă proceduri pentru a se asigura că personalul acestor autorități respectă standarde profesionale înalte, inclusiv standarde privind confidențialitatea și trebuie să aibă integritate deplină și să fie adecvat calificat.

Recomandarea 38 – asistența juridică reciprocă: sistarea și confiscarea

Țările trebuie să se asigure că dețin competența de a lua măsuri rapide ca răspuns la solicitările țărilor străine de a identifica, bloca, sechestra și confisca bunurile spălate; veniturile provenite din spălarea banilor, infracțiuni predicat și finanțarea terorismului; instrumente folosite în, sau destinate utilizării în, comiterea acestor infracțiuni; sau bunurile de valoare corespunzătoare. Această autoritate trebuie să includă posibilitatea de a răspunde cererilor formulate în baza procedurilor de confiscare care nu se bazează pe o sentință de condamnare și măsuri provizorii aferente, cu excepția cazului în care aceasta este în contradicție cu principiile fundamentale ale

dreptului lor intern. Țările trebuie să aibă, de asemenea, mecanisme eficiente de gestionare a unor astfel de bunuri, instrumente sau bunuri de valoare corespunzătoare, și aranjamente pentru coordonarea procedurilor de sechestrare și confiscare, care ar trebui să includă repartizarea bunurilor confiscate.

Un sistem solid de măsuri provizorii și de confiscare constituie o parte importantă a unui sistem eficient de combatere a spălării banilor. Recomandarea 38 solicită deținerea competenței de a lua măsuri rapide ca răspuns la solicitările altor țări pentru a identifica bunurile care pot fi supuse confiscării (FATF 2012b, pagina 1).

Recomandarea 38 solicită țărilor să dispună de competența de a lua măsuri rapide ca răspuns la solicitările altor țări, și modalitățile de coordonare a procedurilor de sistare, sechestrare și confiscare, care ar trebui să includă repartizarea bunurilor confiscate, în special atunci când confiscarea este un rezultat direct sau indirect al acțiunilor coordonate de aplicare a legii (FATF 2012b, pagina 3).

Recomandarea 38 solicită țărilor să dispună de competența de a lua măsuri rapide ca răspuns la cererile țărilor pentru a identifica, sistă și confisca bunurile spălate, veniturile provenite din spălare de bani sau infracțiuni predicat, instrumente utilizate sau destinate utilizării în comiterea acestor infracțiuni, sau bunurile cu valoare corespunzătoare (FATF 2012b, pagina 5).

3.1.8 Recomandarea 40 – alte forme de cooperare internațională

Recomandarea 40 FATF solicită statelor să se asigure că autoritățile lor competente pot oferi rapid, constructiv și eficient cea mai largă gamă de cooperare internațională în legătură cu spălarea banilor și infracțiunile sale predicat. În acest sens, țările trebuie să ofere o astfel de cooperare, fie în mod spontan fie la cerere. Ar trebui să existe o bază legală pentru furnizarea cooperării. Mai mult, autoritățile competente trebuie să utilizeze canale sau mecanisme clare pentru transmiterea și executarea eficientă a solicitărilor de informații sau alte tipuri de asistență. Autoritățile competente trebuie să dispună de procese clare și eficiente pentru prioritizarea și executarea la timp a cererilor, precum și pentru protejarea informațiilor primite.

UIF trebuie să facă schimb de informații între ele, indiferent de statutul lor respectiv. În acest scop, UIF trebuie să dispună de un temei juridic adecvat pentru furnizarea cooperării privind spălarea banilor și infracțiunile sale predicat (FATF 2012a, pagina 105). UIF ar trebui să aibă competența de a face schimb de toate informațiile necesare pentru a fi accesibile sau care pot fi obținute direct sau indirect, de către UIF în temeiul Recomandărilor FATF, în special în cadrul Recomandării 29; și orice alte informații pentru care au competența de a le obține sau accesa, direct sau indirect, la nivel național, sub rezerva principiului reciprocității (FATF 2012a, pagina 105).

Cererile de cooperare dintre țări ar trebui să consistă din furnizarea informațiilor complete concrete și de drept (FATF 2012a, pagina 105). Informațiile primite în scopul cooperării

internaționale trebuie să fie utilizate numai în scopul pentru care au fost solicitate sau furnizate informațiile, în cazul informațiilor spontane (FATF 2012a, pagina 104). Orice transmitere sau utilizare a informațiilor furnizate altor autorități, altele decât părțile terțe, sau dincolo de domeniul de aplicare aprobat inițial, trebuie să facă obiectul unei autorizări prealabile de către UIF solicitată (FATF 2012a, pagina 104).

Țările trebuie să mențină o confidențialitate adecvată pentru orice solicitare de cooperare și schimb de informații, pentru a garanta integritatea anchetei sau a investigației (FATF 2012a, pagina 104). Autoritățile competente trebuie să protejeze informațiile primite în același mod în care ar proteja informațiile similare primite din surse interne (FATF 2012a, pagina 104).

3.2 Grupul Egmont

Grupul Egmont stabilește standardele pentru intercomunicare între UIF. Ținând cont de ușurința în transferul banilor dintre jurisdicții diferite, este necesar schimbul de informații între UIF și entitățile raportoare, de aplicare a legii și autoritățile de urmărire penală, precum și între UIF. Acest schimb de informații trebuie să se facă rapid și în siguranță între UIF implicate. Acest schimb de informații trebuie să fie, de asemenea, într-o etapă incipientă după posibila depistare a unei infracțiuni - în timpul etapei de culegere a informațiilor. În același timp, informațiile privind persoanele fizice și juridice nevinovate trebuie permanent să fie protejate.

Grupul Egmont are două documente care sunt obligatorii și trebuie să fie respectate de către toți membrii săi. Acestea sunt Carta Grupului Egmont al Unităților de Informații Financiare, precum și Principiile privind schimbul de informații între Unitățile de Informații Financiare. Ghidul operațional pentru activitățile UIF și schimbul de informații, pe de altă parte, nu este obligatoriu, deși UIF membre Egmont sunt încurajate să pună în aplicare aceste orientări în cea mai mare măsură posibilă.

Grupul Egmont găzduiește, de asemenea, site-ul web securizat al Grupului Egmont (SWS), al cărui scop este de a: (i) furniza un canal sigur și de încredere de comunicare pentru membrii Grupului Egmont; (ii) funcționa în conformitate cu mandatul șefilor de UIF; și (iii) de a adera la standardele de securitate, fiabilitate, eficiență și eficacitate prevăzute de către șefii de UIF.

Pentru a deveni membru al Grupului Egmont (Grupul Egmont, 2013c, pagina 9), candidații eligibili trebuie să (i) corespundă definiției unei UIF; (ii) aibă statut operațional deplin; și (iii) să aibă dorința și capacitatea juridică de a face schimb de informații cu toate UIF omoloage conform Cartei și Principiilor. Toți membrii Grupului Egmont trebuie să facă schimb de informații altul cu altul, în conformitate cu Carta și Principiile. Ei trebuie să aprobe, de asemenea, Ghidul Operațional pentru activitățile UIF și schimbul de informații, și să susțină Sprijinul din partea grupului Egmont și procesul de conformitate (se aplică tuturor membrilor).

3.2.1 Carta

Carta Grupului Egmont este un document obligatoriu pentru toți membrii Grupului Egmont (Grupul Egmont, 2013c, pagina 5). Non - membrii Grupului-Egmont care doresc să devină membri trebuie să respecte principiile conținute în aceasta. Carta este un document atotcuprinzător care conține obligațiile și îndatoririle membrilor Grupului Egmont, și acest raport de evaluare se va referi doar la cele relevante pentru scopul raportului de evaluare prezent. Carta definește Unitățile de Informații Financiare (UIF), așa cum au fost menționate în Recomandarea 29 FATF și nota interpretativă (Grupul Egmont, 2013c, pagina 5).

În ceea ce privește cooperarea, Carta stabilește că toți membrii trebuie să promoveze cât mai larg posibil cooperarea și schimbul de informații între ei pe bază de reciprocitate sau de comun acord, respectând următoarele reguli de bază (Grupul Egmont, 2013c, pagina 8): (i) schimbul liber de informații în scopul de analiză la nivelul UIF; (ii) nedifuzarea sau utilizarea informațiilor în alte scopuri fără consimțământul prealabil al UIF care a furnizat informația; și (iii) protejarea confidențialității informațiilor.

3.2.2 Principii pentru schimbul de informații între UIF

În conformitate cu principiile Grupului Egmont pentru schimbul de informații, Grupul Egmont încearcă să urmărească stimularea schimbului de informații și depășirea obstacolelor în calea schimbului de informații transfrontaliere (Grupul Egmont, 2013a, principiul 2). Prin urmare, Grupul Egmont încurajează acordurile de schimb de informații care ar trebui să vizeze promovarea unei cooperări cât mai largi posibile dintre UIF (Grupul Egmont, 2013a, principiul 5).

Grupul Egmont indică faptul că cooperarea internațională între UIF trebuie să se bazeze pe fundamentul de încredere reciprocă (Grupul Egmont, 2013a, principiul 7), pentru a permite soluții de la caz la caz, la probleme specifice (Grupul Egmont, 2013a, principiul 8). În plus, schimbul de informații cu UIF de peste hotare trebuie să se facă, indiferent de statutul lor (Grupul Egmont, 2013a, principiul 9). UIF ar trebui să utilizeze cele mai eficiente mijloace pentru cooperare - dacă sunt necesare acorduri sau înțelegeri bilaterale sau multilaterale, cum ar fi un memorandum de înțelegere (MOU), acestea ar trebui să fie negociate și semnate în timp util cu cea mai largă gamă de UIF din străinătate în contextul cooperării internaționale pentru a combate spălarea banilor și infracțiunile predicat conexe (Grupul Egmont, 2013a, principiul 15).

Schimbul de informații ar trebui să fie făcut în mod liber, spontan și la cerere, pe bază de reciprocitate între UIF implicate. UIF trebuie să se asigure că acestea pot rapid, constructiv și în mod eficient să furnizeze cea mai largă gamă de cooperare internațională pentru a contracara spălarea banilor și infracțiunile sale predicat, și ar trebui să existe o bază legală pentru furnizarea cooperării (Grupul Egmont, 2013a, principiile 10 și 11). UIF ar trebui să dispună de competența de a desfășura investigații în numele UIF din străinătate, precum și să efectueze schimbul de informații cu aceste UIF din străinătate, toate informațiile pe care le-ar putea obține dacă astfel de

cereri au fost efectuate pe plan intern (Grupul Egmont, 2013a, principiul 16). La nivel local, UIF ar trebui să aibă competența de a difuza, în mod spontan și la cerere, informațiile și rezultatele analizei lor către autoritățile competente (Grupul Egmont, 2013a, principiul 14).

Informațiile primite, prelucrate, deținute sau diseminate de UIF trebuie să fie protejate, să se facă schimb și să fie utilizate în condiții de siguranță și numai în conformitate cu procedurile convenite, politicile și legislația în vigoare și reglementările (Grupul Egmont, 2013a, principiul 28). UIF trebuie, prin urmare, să aibă reguli în vigoare care să reglementeze securitatea și confidențialitatea acestor informații, inclusiv procedurile de operare, depozitare, difuzare și protecție, precum și accesul la astfel de informații (Grupul Egmont, 2013a, principiul 29). La un nivel minim, informațiile obținute în urma schimbului trebuie să fie abordate și protejate de aceleași dispoziții de confidențialitate care se aplică informațiilor similare de la surse interne obținute prin UIF care au primit cererea (Grupul Egmont, 2013a, principiul 33).

Principiile Egmont solicită ca schimburile de informații între UIF trebuie să aibă loc într-un mod sigur, și prin canale sau mecanisme sigure (Grupul Egmont, 2013a, principiul 34). Unul dintre astfel de canale este site-ul web securizat al Grupului Egmont (disponibil pentru membrii Grupului Egmont) sau alte rețele recunoscute care asigură nivele de securitate, fiabilitate și eficiență cel puțin echivalente cu cele ale site-ului web securizat al Grupului Egmont (de exemplu, FIU.NET) (Grupul Egmont, 2013a, principiul 35).

3.2.3 Orientări operaționale pentru activitățile UIF și schimbul de informații

Spre deosebire de Cartă și Principiile pentru schimbul de informații între UIF, Ghidul Operațional al Grupului Egmont nu este un document cu caracter obligatoriu (Grupul Egmont, 2013b, pag. 5), cu toate că membrii Grupului Egmont sunt încurajați să le pună în aplicare în cea mai mare măsură posibilă (Grupul Egmont, 2013b, pag. 5 și 9).

Ghidul Operațional informează că UIF trebuie să depună toate eforturile pentru schimbul liber de informații între UIF, indiferent de diferențele în definirea infracțiunilor predicat (Grupul Egmont, 2013b, orientarea 6). Ori de câte ori este posibil, schimburile de informații trebuie să aibă loc fără a fi nevoie de un memorandum de înțelegere (MOU) (Grupul Egmont, 2013b, orientarea 10). Atunci când se confruntă cu obstacole de cooperare, UIF trebuie să identifice mijloace alternative de cooperare reciprocă (Grupul Egmont, 2013b, orientarea 7).

Cu toate acestea, în cazul în care UIF sunt obligate de legislația națională să semneze MOU în scopul efectuării schimbului de informații, UIF ar trebui să ia în considerare: (i) să nu impună impedimente nejustificate sau restricții privind schimbul de informații, și (ii) să facă toate eforturile pentru a semna MOU înainte ca cooperarea să fie solicitată de UIF omoloagă externă (Grupul Egmont, 2013b, orientarea 11).

În cele din urmă, Ghidul Operațional pentru UIF indică faptul că UIF trebuie să aibă posibilitatea de a oferi informații financiare, administrative și de aplicare a legii și să facă uz de competențele

disponibile pentru analiza internă, în scopul obținerii informației solicitate. UIF implicate în schimb nu este necesar să aibă acces la, și capacitatea de a face schimb de aceleași informații (Grupul Egmont, 2013b, orientarea 31).

3.3 Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției

Urmărirea penală, judecata și sancțiunile

Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției (UNCAC) nu precizează sancțiunile pe care statele părți trebuie să le prevadă în legislația națională pentru a pedepsi infracțiunile legate de corupție. Prin derogare, oferă câteva orientări în articolul 30 din UNCAC prevede că statele părți trebuie să aibă sancțiuni care sunt proporționale cu gravitatea infracțiunii, și că acestea trebuie să fie suficiente pentru a acționa ca un factor de descurajare.

Articolul 30(1) din UNCAC solicită sancțiuni eficiente și disuasive. În timp ce articolul 30 alineatul (1) prevede necesitatea de a lua în considerare gravitatea infracțiunii, articolul 30 alineatul (6) din UNCAC permite proceduri suplimentare în vederea protejării administrației naționale de funcționari publici corupți. În cadrul acestui articol, statele părți ar trebui să ia în considerare stabilirea unor proceduri prin care un funcționar public poate, dacă este cazul, să fie concediat, suspendat sau repartizat din funcția sa, sau poate fi suspendat pentru o perioadă de timp dacă va fi condamnat pentru corupție. Acestea sunt denumite în mod obișnuit sancțiuni administrative. Trebuie să existe orientări clare și norme referitoare la eliminarea, suspendarea sau repartizarea din funcție a funcționarilor publici: în timp ce oferă un instrument util pentru a preveni menținerea funcționarului public în funcția deținută de acesta, de asemenea, poate deveni un instrument de manipulare a sistemului, prin care un funcționar public care nu se conformează cu practicile corupte ale unui funcționar public de nivel înalt poate fi blocat sau neutralizat, fiind considerat a fi o amenințare (UNODC, 2009).

Sechestrarea și confiscarea bunurilor

Elementele cheie ale pedepsirii infracțiunilor legate de corupție sunt, pe de o parte, de a sancționa funcționarul public în cauză și persoana care a corupt sau a fost solicitată să corupă funcționarul public cu termeni de detenție și / sau amenzi și, pe de altă parte, de a lipsi infractorii de câștigurile ilegale (acestea pot fi de natură monetară sau alte proprietăți, cum ar fi case, avioane private, etc.) care rezultă din corupție. Astfel, investigațiile și urmărirea penală nu trebuie să urmărească exclusiv depistarea infractorilor, dar, de asemenea, să urmărească și să identifice bunurile care au fost obținute ilicit de contravenienți (articolul 31 alineatul (2) din UNCAC) pentru a se asigura că nu vor fi în măsură să beneficieze de infracțiunile comise, inclusiv după expirarea unui termen potențial de detenție.

Astfel, sechestrarea și confiscarea sunt căi procesuale pentru a deposeda infractorii de bunurile ilicite. Cu toate acestea, în contextul acestor procese apar mai multe provocări:

În infracțiunile legate de corupție, activele care fac obiectul sechestrării și confiscării rareori se găsesc într-o singură jurisdicție. Mai degrabă, infractorul spală veniturile și mijloacele prin spălarea banilor, dispersarea activelor sau bunurilor în mai multe jurisdicții diferite și pentru a ascunde originea, natura și proprietarul lor adevărat. Investigarea și urmărirea penală depind în mare măsură de instrumentele de cooperare internațională pentru confiscarea activelor, precum și de procedurile din cadrul procesului de recuperare a activelor pentru confiscarea și returnarea acestora. Mai mult decât atât, complexitatea procedurii penale în sine are o importanță aparte. Având în vedere că sechestrarea și confiscarea sunt atașate procesului penal, de exemplu, pentru confiscarea penală instanța trebuie să fi condamnat autorul infracțiunii în mod legal, urmărirea penală trebuie să utilizeze pragul penal (dincolo de orice îndoială rezonabilă) pentru a dovedi că bunurile nu sunt legitime; cu toate acestea, identificarea activelor penale este extrem de complexă și corelarea acestora cu infracțiunea pentru care infractorul a fost judecat este uneori extrem de dificilă.

- o altă dificultate se referă la administrarea bunurilor sechestrate pe durata procedurii penale care poate dura ani de zile până la finisare. Acest fapt poate prezenta aplicarea legii cu provocări considerabile (de exemplu, în cazul în care proprietatea confiscată include bunuri imobile. Apar întrebări, cum ar fi, de exemplu, cine va plăti impozitul pe proprietate sau cine va menține proprietatea). În cazul în care proprietatea sechestrată constituie bunuri mobile (de exemplu, un vehicul, animale, etc.), menținându-le în depozitare s-ar putea deprecia considerabil valoarea bunurilor și ar putea apărea costuri suplimentare. Aceste costuri pot suprasolicita cu ușurință costurile financiare ale urmăririi penale. Pentru a remedia aceste probleme, unele țări permit vânzarea anticipată a activelor confiscate, în special a bunurilor mobile. Bani care rezultă din vânzarea acestor bunuri sunt apoi depozitați într-un cont de garanție în așteptarea unei hotărâri definitive de către instanță. Alte țări permit, de asemenea, utilizarea activelor confiscate de către autoritățile de aplicare a legii, deși s-a constatat că aceasta deschide oportunități pentru corupție (administratorul activelor confiscate poate solicita avantaje necuvenite pentru a permite părților terțe să utilizeze activele) sau poate provoca deprecierea excesivă a activului dacă nu este întreținut corespunzător de către cei care utilizează bunurile confiscate). În cele din urmă, alte țări, optează pentru păstrarea activului la autorul infracțiunii, cu dispoziții stricte că acesta nu va distruge sau vinde activul și îl va menține pe tot parcursul procedurilor penale.
- confiscarea bunurilor după ce investigația a fost adusă la cunoștința inculpatului poate, și de multe ori diminuează posibilitatea de confiscare a activelor – deoarece inculpatul va fi în măsură să transfere aceste active la o locație diferită și astfel, se va reduce eficacitatea generală a investigației financiare, care va trebui reinițiată cu privire la noua locație a activelor. O reglementare corespunzătoare trebuie să fie, de asemenea, pusă în aplicare pentru a asigura conformitatea cu standardele internaționale stabilite în articolul 31 alineatul (2) din UNCAC și să asigure identificarea, urmărirea sau confiscarea veniturilor și instrumentelor infracțiunii, precum și a activelor mixate sau transformate.

Termenele de prescripție

Termenele de prescripție sunt termenele legale în care cercetarea și urmărirea penală va trebui să efectueze cercetarea și urmărirea penală. Acest lucru se face pentru a asigura un proces echitabil și drepturile omului la apărare, astfel cum o persoană nu poate fi trasă la răspundere pentru comiterea unei infracțiuni pe termen nelimitat. Acest termen legal este stabilit de fiecare tradiție juridică și stat parte și, din acest motiv, nu pot fi identificate în mod obiectiv în UNCAC.

Însă, UNCAC oferă îndrumări statelor părți în această privință. Din acest motiv, articolul 29 al UNCAC informează că termenele de prescripție suficient de lungi trebuie să fie puse în aplicare, care să țină seama de dificultățile care rezultă din cercetarea și urmărirea penală a corupției. Mai mult decât atât, acest articol prevede, de asemenea, posibilitatea de a permite ca prescripțiile să fie suspendate ori de câte ori infractorul s-a sustras justiției.

Deși nu este posibil să se evalueze dacă aceste prescripții sunt suficient de lungi - deoarece ar trebui să fie luate în considerare durata medie de investigare a infracțiunilor în Republica Moldova, precum și eficiența unor astfel de investigații.

Cunoașterea, intenția și motivația ca elemente ale infracțiunii

Articolul 28 din UNCAC prevede ca statele părți să solicite, ca element al unei infracțiuni de corupție – infracțiuni conexe, cunoașterea, intenția sau motivația, care pot fi deduse din circumstanțele faptice obiective. Această dispoziție se referă la utilizarea probelor circumstanțiale sau indirecte. Probele indirecte trebuie să fie înțelese ca circumstanțe care sunt cunoscute și dovedite, și care, prin inducție, pot să sugereze existența unei alte sau altor circumstanțe. Acest lucru este de o importanță deosebită pentru infracțiunile legate de corupție în care este dificil de utilizat metode directe de probă (de exemplu, o înregistrare sau primirea unor sume de către un funcționar public pentru o persoană), în scopul de a dovedi comiterea unei infracțiuni.

În ceea ce privește în mod specific spălarea banilor, trebuie să se menționeze că Recomandarea 3 FATF solicită statelor să asigure că intenția și cunoștințele necesare pentru a dovedi infracțiunea de spălare a banilor este în conformitate cu standardele stabilite în UNTOC și UNCAC (printre altele), inclusiv conceptul că o astfel de stare mentală poate fi dedusă din circumstanțe faptice obiective.

Recuperarea bunurilor

Articolul 52 din UNCAC subliniază necesitatea coordonării îndeaproape a inițiativelor anticorupție cu măsurile de combatere a spălării banilor. Statele părți trebuie să oblige instituțiile financiare să ia măsurile necesare pentru a verifica identitatea clienților lor (în special cei care pot reprezenta un risc ridicat pentru instituția financiară, cum ar fi funcționarii publici de rang înalt, miniștri și șefi de guvern și de stat), să mențină un sistem de înregistrare și de contabilitate adecvat, și să ia măsuri rezonabile pentru a determina beneficiarii de conturi de cea mai mare

valoare. Conform articolului 52, instituțiile financiare, de asemenea, efectuează un control sporit al conturilor administrate de persoane expuse politic (PEP). Eficacitatea articolului 52 depinde de: (i) eficiența măsurilor luate de instituțiile financiare pentru a se conforma articolului 52 din UNCAC; și (ii) rolul de coordonare pe care unitatea de informații financiare (UIF) va trebui să îl realizeze cu autoritățile de combatere a corupției.

După confiscarea activelor în jurisdicția străină, ultimul pas este returnarea de fapt a bunurilor către țara solicitantă care în mod normal va fi, de asemenea, țara victimă. În acest context, articolul 57 alineatul (2) informează că statele părți trebuie să adopte măsura legislativă adecvată pentru a permite returnarea activelor către țara solicitantă. Prevederile articolului 57 sunt importante, deoarece nici un tratat internațional anterior nu conținea astfel de dispoziții. În cele din urmă, statele depind de o decizie de la caz la caz. Mai mult decât atât, cazurile au fost în mod normal înțelese drept cazuri de spălare de bani (indiferent de infracțiunea predicat), și regula internațională în această privință (conținută în legislația națională a mai multor țări) este că țara solicitantă va primi 50% din totalul activelor spălate în țara solicitată, în timp ce aceasta din urmă va păstra 50%.

În UNCAC, este înțeles faptul că țara solicitantă este victima unei infracțiuni de corupție și că, prin urmare, în conformitate cu articolul 57 alineatul (3) litera (a), în caz de deturnare de fonduri (articolul 17 UNCAC) sau spălare de bani (articolul 23 UNCAC), totalitatea activelor vor fi returnate țării victime, minus cheltuielile rezonabile efectuate în investigații, urmăriri penale sau proceduri judiciare care conduc la confiscarea activelor (articolul 57 alineatul (4) UNCAC) din țara solicitată.

3.4 Standarde europene în confiscarea și recuperarea activelor

Uniunea Europeană (UE) deține un set cuprinzător de reglementări referitoare la procesul de recuperare a activelor. Acestea sunt:

- Recomandarea R(88)18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, privind răspunderea întreprinderilor pentru săvârșirea de infracțiuni;
- Acțiunea Comună 98/699/JAI, privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea sau sechestrarea și confiscarea instrumentelor și a produselor infracțiunii;
- DC 2001/500/JAI, privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii;
- DC 2003/577/JAI, privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de înghețare a bunurilor sau a probelor;
- DC 2005/212/JAI, privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea;
- DC 2006/783/JAI, privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare;

- DC 2006/960/JAI, privind simplificarea schimbului de informații și date operative între autoritățile de aplicare a legii ale statelor membre ale Uniunii Europene;
- Decizia Consiliului 2007/845/JAI, privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a activelor din statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile.
- Directiva 2014/42/UE, privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană.

Deși Republica Moldova nu este membru al UE, standardele europene menționate mai sus au fost utilizate ca obiective de referință în contextul Planului de acțiune privind liberalizarea regimului de vize (PALRV), semnat la 24 ianuarie 2011. În special, obiectivele de referință din cadrul PALRV sunt:³

- Prevenirea și combaterea crimei organizate, terorismului și corupției (Acțiunea 2.3.1): necesită adoptarea legislației privind prevenirea și combaterea corupției și consolidarea funcției de combatere a corupției a CCCEC; precum și consolidarea schimbului de coordonare și informare între autoritățile responsabile pentru lupta împotriva corupției.
- Cooperarea judiciară în materie penală (acțiunea 2.3.2): adoptarea unui cadru juridic privind asistența judiciară reciprocă; aderarea la cel de-al 2-lea Protocol la Convenția europeană privind asistența judiciară reciprocă și încheierea unui acord cu Eurojust; punerea în aplicare a convențiilor internaționale privind cooperarea judiciară în materie penală (în special convențiile CoE).
- Cooperarea în domeniul aplicării legii (acțiunea 2.3.3): instituirea unui mecanism de coordonare corespunzător între agențiile naționale relevante și o bază de date comună și încheierea unui acord cu Europol referitor la asigurarea unui nivel adecvat de protecție a datelor.

Astfel, standardele europene aplicabile procesului de recuperare a activelor au fost reexaminat pentru a identifica orice deficiențe potențiale în legătură cu acestea și cu legislația Republicii Moldova. În subsecțiunea curentă menționăm o prezentare succintă a regulamentului principal al UE.

3.4.1 Recomandarea R(88)18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei

Răspunderea penală a persoanelor juridice este o componentă importantă pentru combaterea eficientă a criminalității financiare și organizate. Dacă persoanele juridice se implică în activități criminale (de exemplu, corupția funcționarilor publici și agenților publici străini), sau dacă persoanele juridice sunt folosite de către infractori pentru a ascunde adevărata natură, originea și dreptul de proprietate asupra activităților lor ilegale (de exemplu corporațiile create cu scopul de a

³ Disponibil la: http://urm.lt/uploads/default/documents/uzienio_politika/Rytu%20partnerystė/Moldova%20VLAP.pdf

spăla profiturile obținute din infracțiuni), este o componentă importantă a dreptului penal modern de a trage la răspundere penală aceste entități pentru acțiunile comise de și prin intermediul acestora.

În calitate de standard european inițial în domeniul răspunderii penale corporative, Recomandarea R (88) 18 a stabilit o serie de principii pentru a ghida statele membre. Secțiunea 1 din anexa acesteia prevede că persoanele juridice (menționate în textul Recomandării ca "Companii") ar trebui să fie pasibile pentru infracțiunile săvârșite în exercițiul activităților lor, chiar și în cazul în care infracțiunile sunt străine scopurilor lor. Secțiunea 2, de asemenea, informează că persoana juridică trebuie să fie trasă la răspundere, indiferent dacă persoana fizică care a comis actele sau omisiunile care constituie infracțiunea poate fi identificată. În plus, secțiunea 5 din anexa Recomandării invocă impunerea răspunderii penale a persoanelor fizice implicate în infracțiune, în special a persoanelor care îndeplinesc funcții de conducere.

Dispozițiile cuprinse în Codul penal al Republicii Moldova se aplică atât persoanelor fizice cât și juridice (articolul 21 alineatul (3) și (4) Codul penal al Republicii Moldova). În acest sens, art. 63 din Codul penal stabilește categoriile de pedepse aplicabile persoanelor juridice. Mai mult, răspunderea penală a persoanelor juridice din Republica Moldova nu exclude răspunderea penală a persoanelor fizice care ar fi contribuit la comiterea infracțiunii (articolul 21 (5) Codul penal al Republicii Moldova). Această dispoziție este în conformitate Recomandarea R (88) 18 a Comitetului de Miniștri menționată anterior.

3.4.2 Acțiunea Comună 98/699/JAI

Acțiunea Comună 98/699/JAI din 3 decembrie 1998 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor din săvârșirea infracțiunilor a avut scopul de a îmbunătăți cooperarea între statele membre ale UE în lupta împotriva crimei organizate. Articolul 1 (2) din Acțiunea comună 98/699/JAI indică faptul că fiecare stat membru trebuie să se asigure că legislația și procedura cu privire la confiscarea produselor infracțiunii permit, de asemenea, și confiscarea bunurilor a căror valoare corespunde acestor produse, atât în cadrul procedurilor pur interne cât și în cadrul procedurilor inițiate la cererea unui alt stat membru.

Acțiunea Comună a încercat să pregătească ghiduri ușor de consultat privind identificarea, urmărirea, înghețarea sau sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii (art. 2 (a) Acțiunea comună 98/699/JAI). Ghidurile urmau să includă informații cu privire la: (i) unde se poate obține asistență; (ii) asistența pe care o țară este pregătită să o ofere și restricții la acestea; și (iii) informațiile pe care țara solicitantă trebuie să le furnizeze în cererea pentru a obține asistență.

Acțiunea Comună 98/699/JAI de asemenea, a stabilit că statele membre trebuie să se asigure că legislația și procedurile lor le permit identificarea și urmărirea produselor suspectate a fi produse

ale infracțiunilor la solicitarea unui alt stat membru. Această legislație și aceste proceduri permit acordarea de asistență încă din primele stadii ale unei anchete (art. 1 (3) Acțiunea comună 98/699/JAI). Astfel, în conformitate cu Acțiunea Comună, statele membre se vor strădui să limiteze folosirea motivelor facultative de refuz, față de alte state membre, în temeiul articolului 18 alineatele (2) și (3) din Convenția din 1990.

3.4.3 Decizia – cadru a Consiliului 2001/500/JAI

Având scopul de a spori eficiența Convenției Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii (Convenția din 1990), DC 2001/500/JAI a activat spre o mai bună coordonare a abordării privind confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunii de către statele membre. Aceasta menționează în mod expres necesitatea combaterii eficiente a infracțiunilor grave și organizate prin combaterea spălării banilor - prin privarea autorilor de câștigurile lor ilegale.

DC 2001/500/JAI a solicitat în continuare stabilirea uniformă și suficient de amplă a infracțiunii de spălare a banilor, solicitând statelor membre de a nu face sau menține rezerve la Convenția din 1990 în ceea ce privește:

- Adoptarea confiscării instrumentelor și produselor infracțiunii (articolul 2 din Convenția din 1990);
- Infracțiunea de spălare a banilor, care în conformitate cu Convenția din 1990 este pedepsită cu privarea de libertate sau cu ordinul de detenție pentru o perioadă maximă de peste un an (articolul 6 din Convenția din 1990).

Cu toate acestea, Convenția din 1990 a prezentat infracțiunile de natură fiscală ca o excepție de la punerea în aplicare a articolului 2 menționat mai sus (măsuri de confiscare). DC 2001/500/JAI, informează că în astfel de cazuri se aplică legislația fiscală de recuperare a datoriei, după cum consideră adecvat.

Această DC a invocat alte două elemente pentru a asigura mecanisme mai eficiente de combatere a spălării banilor și a criminalității grave și organizate. Statele membre au fost obligate să instituie sisteme de confiscare echivalentă a valorii (prevăzute și impuse de articolul 2 alineatul (1) din Convenția din 1990) pentru ambele proceduri interne și cele care decurg dintr-un alt stat membru. În conformitate cu al doilea raport privind DC 2001/500/JAI confiscarea valorii echivalente, pare să fie disponibilă în diferite grade între statele membre, cel puțin ca o măsură alternativă.

În cazul specific al Republicii Moldova, a doua parte a articolului 106 alineatul (1) (Confiscarea specială) din Codul penal prevede confiscarea valorii echivalente a instrumentelor infracționale (articole 106 (2) (b) Codul penal), deși nu pentru confiscarea produselor infracțiunii (articolul 106 alineatul (2) literele (a) și (d) Codul penal). Confiscarea echivalentă a valorii pare a fi o măsură alternativă în conformitate cu Codul Penal al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 106 (4).

Statele membre au fost impuse să primească cereri între ele prin asistența juridică reciprocă (AJR) în vederea identificării, urmăririi, înghețării, sechestrării sau confiscării bunurilor. Acestor solicitări de AJR li se acordă aceeași prioritate ca și măsurilor interne. Astfel, în conformitate cu DC 2001/500/JAI, statele membre sunt solicitate să emită cereri de AJR pentru a asigura confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii.

Primul și al doilea raport privind DC 2001/500/JAI indică faptul că, printre altele, statele membre s-au conformat în mare măsură cu cerințele de penalizare în conformitate cu articolul 2, și că confiscarea echivalentă a valorii a fost disponibilă în mod diferit, cel puțin ca o măsură alternativă. Totuși, aceste rapoarte concluzionează faptul că informațiile furnizate de către statele membre au fost considerate "destul de de vagi".

3.4.4 Decizia – cadru a Consiliului 2003/577/JAI

DC 2003/577/JAI a venit ca un răspuns la reuniunea specială a Consiliului European din 15-16 octombrie 1999 la Tampere privind crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în Uniunea Europeană. Reuniunea a aprobat principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și a hotărârilor judecătorești, precum și armonizarea legislației, în scopul de a facilita "cooperarea între autorități și protecția judiciară a drepturilor individuale". De asemenea, abordează necesitatea aplicării principiului recunoașterii reciproce a "măsurilor premergătoare judecătii, în special a celor care ar permite autorităților competente să obțină rapid probe și să confischez bunurile care sunt ușor mobile; dovezile colectate în mod legal de către autoritățile unui stat membru ar trebui să fie admisibile în fața instanțelor din alte state membre, luând în considerare standardele care se aplică acolo". Astfel, scopul acestei DC este de a stabili norme în temeiul cărora un stat membru recunoaște și execută pe teritoriul său un ordin de înghețare emis de o autoritate judiciară a unui alt stat membru în cadrul procedurilor penale.

Această DC permite astfel autorităților judiciare competente (judecători sau procurori, dacă este cazul) colectarea probelor și sechestrarea produselor și instrumentelor infracțiunii. Aceasta prevede norme de procedură referitoare la transmiterea ordinelor de înghețare direct între autoritățile judiciare competente, durata ordinului de înghețare, motivele de nerecunoaștere, neexecutarea sau amânarea cererii, precum și managementul ulterior al bunurilor confiscate. Aceasta introduce o listă a infracțiunilor la articolul 3 - printre care sunt incluse crima organizată, spălarea banilor și corupția - pentru care verificările privind dubla incriminare se anulează conform articolului 10 alineatul (3).

În conformitate cu această DC, astfel de cereri nu ar mai necesita utilizarea AJR. Aceasta este o consecință directă a principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și hotărârilor, și a urmărit asigurarea răspunsului rapid de către statele membre pentru a colectarea probelor și sechestrarea produselor și instrumentelor infracțiunii.

Conform CD 2003/577/JAI, un ordin de înghețare emis de autoritatea judiciară a statului emitent ar fi transmis direct autorității judiciare din statul executor, fără formalitățile AJR. Astfel, în timp ce confiscarea instrumentelor infracțiunii este încă necesară - la momentul emiterii prezentei Decizii-cadru a Consiliului - utilizarea canalelor oficiale de AJR (în conformitate cu DC 2001/500/JAI), executarea ordinelor de confiscare (cât și alte măsuri provizorii de asigurare a probelor) nu ar mai necesita utilizarea unui astfel de mecanism.

Raportul privind punerea în aplicare a DC 2003/577/JAI a concluzionat că nivelul de execuție a acestei DC nu a fost satisfăcătoare, dat fiind numărul redus de notificări și numeroase omisiuni și interpretări greșite în legislațiile naționale. Într-un raport mai recent, Eurojust a indicat că această DC avut câteva exemple de utilizare în activitatea operativă a Eurojust, și că autoritățile judiciare continuă să utilizeze formele tradiționale de AJR pentru a solicita ordinele de înghețare.

3.4.5 Decizia – cadru a Consiliului 2005/212/JAI

DC 2005/212/JAI recunoaște că instrumentele existente ale UE sunt insuficiente pentru a asigura o cooperare transfrontalieră eficientă în ceea ce privește confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunii. Se afirmă în continuare că motivul fundamental al crimei transfrontaliere organizate este câștigul financiar. Scopul principal al acestui instrument este de a garanta că toate statele membre dispun de norme eficiente în confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunii, în special în ceea ce privește sarcina probei privind sursa bunurilor deținute de o persoană condamnată pentru o infracțiune în legătură cu crima organizată.

Acest instrument permite confiscarea, pe deplin sau parțial, a instrumentelor și produselor provenite din infracțiuni pedepsite cu închisoare de mai mult de un an, sau a bunurilor a căror valoare corespunde acestor produse. În plus, statele membre sunt, de asemenea, încurajate să folosească alte proceduri decât cele penale, pentru a priva autorul produselor infracțiunii (de exemplu, confiscarea care nu se bazează pe o sentință de condamnare).

Pragul pentru aplicarea confiscării în conformitate cu DC 2005/212/JAI este aceeași ca și în DC 2001/500/JAI, dar posibilitatea de a menține rezerve în ceea ce privește confiscarea produselor pentru infracțiunile fiscale a fost abolită. Cu toate acestea, este inovatoare în ceea ce privește dispozițiile sale referitoare la confiscarea extinsă, stipulată la articolul 3. Sunt prevăzute trei situații în care statele membre pot solicita confiscarea extinsă:

- în cazul în care o instanță națională este convinsă pe deplin, pe baza unor fapte specifice, că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată în cursul unei perioade anterioare condamnării;
- în cazul în care o instanță națională este convinsă pe deplin, pe baza unor fapte specifice, că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale similare desfășurate de persoana condamnată în cursul unei perioade anterioare condamnării; sau

- în cazul în care se stabilește că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu veniturile legale ale persoanei condamnate și o instanță națională este convinsă pe deplin, pe baza unor fapte specifice, că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată.

O a patra situație non-obligatorie prevăzută este de a permite confiscarea bunurilor dobândite de către "cele mai apropiate relații a persoanei în cauză și a bunurilor transferate unei persoane juridice pentru care persoana în cauză [...] are o influență dominantă".

Trebuie subliniat faptul că aceste patru circumstanțe impun o condamnare penală a făptuitorului astfel încât să aibă loc confiscarea extinsă. Acest lucru înseamnă că o instanță trebuie să stabilească mai întâi natura ilegală a activelor.

Confiscarea extinsă este prevăzută în art. 106 ^ 1 din Codul Penal al Republicii Moldova. Cu toate acestea, se permite aplicarea confiscării valorii echivalente, precum și confiscarea nu numai a produselor infracțiunii, dar, de asemenea a activelor mixte sau transformate. În acest sens, Republica Moldova a introdus legislația care permite confiscarea valorii echivalente a activelor mixte și transformate, astfel cum este prevăzut în articolul 106 Codul penal.

În această privință, raportul privind DC 2005/212/JAI a exprimat preocuparea Comisiei referitor la progresele nesemnificative care au fost făcute în transpunerea a instrumentului în statele membre.

3.4.6 Decizia – cadru a Consiliului 2006/783/JAI

DC 2006/783/JAI privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor de confiscare emise de o instanță competentă în materie penală în scopul de a facilita punerea în aplicare a acestor hotărâri de confiscare într-un alt stat membru decât cel în care a fost emisă hotărârea de confiscare. Aceasta se aplică tuturor infracțiunilor cu privire la care pot fi emise hotărârile de confiscare și a anulat cerințele suplimentare de dublă incriminare în legătură cu infracțiunile prevăzute în articolele sale.

Acest instrument urmărește să stabilească normele în temeiul cărora un stat membru trebuie să recunoască și să execute o hotărâre de confiscare emisă de o instanță competentă în materie penală dintr-un alt stat membru direct, fără a fi necesară AJR. Articolul 6 definește infracțiunile care duc la emiterea hotărârilor de confiscare. Comparativ cu Decizia-cadru 2003, articolele 8 și 10 au extins lista motivelor de nerecunoaștere sau de neexecutare și de amânare a executării, respectiv. Statele membre au trebuit să se conformeze prezentului instrument până la 24 noiembrie 2008.

DC 2006/783/JAI conține, de asemenea dispoziții specifice referitoare la recuperarea/utilizarea activelor confiscate - un domeniu care nu este reglementat de niciuna dintre DC anterioare. Articolul 16 (utilizarea bunurilor confiscate) prevede că, atunci când confiscarea nu depășește

10.000 de euro, valoarea confiscării revine statului executant, în timp ce un acord de împărțire a 50 la sută va fi luat în considerare pentru cazurile în care suma este mai mare decât pragul menționat anterior.

3.4.7 Decizia – cadru a Consiliului 2006/960/JAI

DC 2006/960/JAI (cunoscută deasemenea și sub denumirea Inițiativa Suedeză), în conformitate cu articolul 1 (1) are scopul de a institui norme în temeiul cărora autoritățile de aplicare a legii ale statelor membre să poată schimba în mod eficient și rapid informații și date operative în scopul desfășurării de cercetări penale sau de operațiuni de colectare a datelor operative în materie penală. Decizia-cadru nu impune nicio obligație statelor membre de a comunica informații sau date operative spre a fi utilizate ca mijloace de probă în fața unei autorități judiciare și aceasta nu conferă niciun drept de a folosi astfel de informații și date operative în acest scop (art. 1(4) DC 2006/960/JAI).

DC 2006/960/JAI definește în art. 2 (a) o autoritate competentă de aplicare a legii ca: (i) o poliție națională, vamă națională sau orice altă autoritate; care este (ii) autorizată prin legislația națională (iii) pentru a depista, preveni și investiga infracțiunile sau activitățile infracționale și să-și exercite autoritatea și să ia măsuri coercitive în cadrul unor astfel de activități. În conformitate cu art. 56 (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, organele de urmărire penală sunt: (i) Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție (CNA); și (iii) Serviciul Vamal.

Astfel, oricare dintre organele de urmărire penală din Republica Moldova sunt, în scopul DC 2006/960/JAI, competente să facă schimb de informații existente și de informații operative. Fiecare dintre aceste organe va fi responsabil pentru schimbul de informații și date operative în limitele competențelor lor juridice în cadrul legislației Republicii Moldova, și va utiliza mijloacele adecvate pentru schimbul de comunicare.

DC 2006/960/JAI, art. 2(d) definește informațiile și sau datele operative drept:

- Orice tip de informații sau date operative deținute de către autoritățile de aplicare a legii;
- Orice tip de informații sau date operative deținute de către autoritățile publice sau de către entitățile private și care sunt accesibile autorităților de aplicare a legii fără a se lua măsuri coercitive.

Art. 3(2) din DC 2006/960/JAI stipulează că informațiile și datele operative se transmit la cererea unei autorități competente de aplicare a legii, care acționează în conformitate cu competențele conferite de legislația națională și care desfășoară o cercetare penală sau o operațiune de colectare a datelor operative în materie penală.

Manualul de bune practici privind unitățile de cooperare polițienească internațională la nivel național (2008, pagina 38), a fost elaborat de Europol, în vederea stabilirii bunelor practici în contextul DC mai sus menționată. Manualul accentuează faptul că există diferite unități de

informații operative (de exemplu, informații operative ale poliției, informații financiare operative, informații operative de recuperare a activelor, etc.) fiecare cu propriile canale de comunicare.

Bunele practici care derivă din manualul respectiv sunt că țările trebuie să aibă o structură de management central pentru punctele de contact pentru diferite canale de comunicare. Manualul desfășoară această idee și indică structura ideală și compoziția unei astfel de unități:

- 1) Aceasta reunește sub aceeași structură de management diferite oficii naționale sau puncte de contact pentru, printre altele:
 - a) Unitatea Națională Europol (UNE)
 - b) Biroul Național Central Interpol (BNCI)
- 2) Biroul SIRENE (solicitări suplimentare de informații la intrarea pe teritoriul național) în ceea ce privește Sistemul de Informații Schengen (SIS)
- 3) punct de contact pentru ofițerii de legătură naționali amplasat peste hotare;
- 4) puncte de contact desemnate în cadrul DC 2006/960/JAI
- 5) punctele de contact pentru Acordul Schengen III (Deciziile 2008/615/JAI și 2008/616/JAI);

Unitatea de coordonare ar trebui să fie înființată prin legislația sau reglementările la nivel național, și să acorde unității competența de a îndeplini responsabilitățile, dar, și să clarifice modul în care (și limitele) în care va avea loc schimbul informații operative între diferite agenții (Consiliul Uniunii Europene 2008 pagina 38).

3.4.8 Decizia Consiliului 2007/845/JAI

Acest instrument s-a bazat pe cooperarea informală care a avut loc în cadrul rețelei CARIN. Prezenta Decizie a Consiliului obligă statele membre să instituie sau să desemneze un ARO național, care ar trebui să coopereze cu alte ARO naționale prin schimbul de informații și bune practici în mod spontan și la cerere.

EUROPOL va avea un rol important în temeiul prezentei Decizii a Consiliului, deoarece a fost desemnat ca fiind secretariatul Rețelei CARIN. Acesta ulterior a instituit Biroul Europol privind activele provenite din săvârșirea de infracțiuni (*Europol Criminal Assets Bureau* (ECAB)), care sprijină statele membre în identificarea și confiscarea bunurilor provenite din activități infracționale. O altă inițiativă EUROPOL care va consolida schimbul de comunicare între ARO este așa-numita aplicația de rețea pentru schimbul securizat de informații (SIENA), care, de asemenea, va oferi statelor membre posibilitatea de a face referință la și de a compara datele lor cu baza de date EUROPOL.

ARO caută să faciliteze urmărirea produselor provenite din activități infracționale, participă la procedurile de confiscare, asigură gestionarea corespunzătoare a bunurilor sechestrate și acționează ca un punct de contact central pentru activitățile de confiscare la nivel național. Acestea ar trebui să aibă o structură multidisciplinară care să cuprindă expertiza de aplicare a legii, autoritățile judiciare, autoritățile fiscale, protecția socială, serviciile vamale și alte servicii

relevante. Aceasta deoarece criminalitatea organizată, corupția, spălarea banilor și alte infracțiuni care caută să obțină un câștig financiar reprezintă o natură multidimensională, și necesită un efort coordonat și răspuns din partea statelor fie la nivel de prevenire fie de aplicare. Astfel, acești reprezentanți trebuie să poată exercita competențele lor obișnuite și să dezvăluie informații în cadrul ARO, fără a fi obligat să păstreze secretul profesional.

ARO trebuie să aibă acces la toate bazele de date relevante pentru a identifica și urmări activele, inclusiv informații financiare, și ar trebui să aibă competențe coercitive de a obține astfel de informații. Acestea ar trebui să aibă competența de a îngheța provizoriu activele, pentru a preveni dispariția produselor infracțiunii între momentul în care sunt identificate bunurile și executarea unui ordin de sechestrare temporară sau permanentă emis de către instanță. Acestea trebuie să dețină competența de a efectua investigații comune cu alte autorități.

Principalele provocări identificate de Comisia Europeană în legătură cu ARO sunt că, în timp ce funcția cheie a ARO este de a urmări și de a identifica activele pe teritoriul lor național, cele mai multe ARO nu au acces (direct sau indirect) la toate bazele de date relevante care le-ar permite să realizeze mai eficient sarcina lor (Comisia Europeană, 2011, pagina 8). De asemenea, având în vedere informațiile sensibile pe care ARO poate să le schimbe, acestea ar trebui să beneficieze de un sistem de schimb de informații complet securizat (Comisia Europeană, 2011, pagina 8). În timp ce Moldova nu are o ARO în prezent, trebuie luat în considerare faptul că ARO să fie plasat în cadrul unei unități existente de aplicare a legii în țară, care are acces în timp real la toate bazele de date necesare.

ARO ar putea, de asemenea să ia în considerare fiind implicat în gestionarea activelor înghețate, și trebuie să aibă acces la statistici judiciare privind înghețarea și confiscarea bunurilor (Comisia Europeană, 2011, pagina 8). Trebuie de remarcat, totuși, că rapoartele privind Decizia 2007/845/JAI informează că numai câteva ARO de fapt sunt implicate în gestionarea bunurilor sechestrate.

Prin derogare, Strategia de securitate internă a UE în acțiune (Comisia Europeană, 2010, pagina 6), Comisia Europeană a stabilit că statele membre trebuiau să ia măsurile instituționale necesare (de exemplu, oficii de gestionare a activelor), pentru a se asigura că activele înghețate nu pierd valoarea lor înainte de a fi în cele din urmă confiscate.

3.4.9 Directiva 2014/42/UE

Directiva 2014/42/UE se axează pe sechestrarea, gestionarea și confiscarea bunurilor în materie penală. În scopul Directivei, „produse” înseamnă orice avantaj economic obținut, în mod direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni; acesta poate consta în orice tip de bun și include orice reinvestire sau transformare ulterioară a produselor directe, precum și orice beneficii de valoare; (art. 2 (1) Directiva 2014/42/UE).

Directiva 2014/42/UE a încercat printre altele, clarificarea conceptului existent al câștigurilor obținute din infracțiuni pentru a include veniturile directe din activități infracționale și toate beneficiile indirecte, inclusiv reinvestirea sau transformarea ulterioară a produselor directe. Aceasta are ca scop modificarea și extinderea dispozițiilor DC 2001/500/JAI și 2005/212/JAI. Aceasta prevede, de asemenea o definiție largă a bunurilor, care pot fi supuse procedurii de înghețare (art. 2 (5) Directiva 2014/42/UE (art. 2 (2), Directiva 2014/42/UE - interzicerea temporară a transferului, distrugerii, transformării, înstrăinării, deplasării bunurilor sau asumarea temporară a custodiei sau controlului asupra bunurilor) și confiscarea Directiva 2014/42/UE (art. 2 (4) - privarea definitivă de bunuri dispusă de o instanță în legătură cu o infracțiune), care include documente juridice. Directiva 2014/42/UE stabilește, de asemenea că înghețarea și confiscarea în temeiul Directivei sunt concepte autonome.

Înghețarea este înțeleasă de Directiva 2014/42/UE ca o măsură de păstrare a bunurilor în scopul confiscării ulterioare posibile (art. 7 Directiva 2014/42/UE). Bunurile ar trebui să fie înghețate, chiar dacă se află în posesia unui terț, astfel cum este stipulat în articolul 6.

Art 4 din Directiva 2014/42/UE prevede că statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a permite confiscarea, integral sau parțial, a instrumentelor și produselor infracțiunii, a produselor sau a bunurilor a căror valoare corespunde unor astfel de instrumente sau produse. Aceasta este echivalentul de confiscare și confiscare specială, astfel cum este prevăzut de articolele 106 și 106 ^ 1 din Codul penal al Republicii Moldova. În plus, art. 4 (1) Directiva 2014/42/UE prevede oficii centralizate naționale ce asigură confiscarea în cazul în care faptele în cauză ar constitui o infracțiune și persoana suspectată sau acuzată ar putea fi condamnată penal dacă persoana a fost judecată.

Directiva 2014/42/UE indică faptul că confiscarea extinsă se aplică în situații în care ar trebui să fie confiscarea nu doar bunurile asociate cu o infracțiune specifică, dar, de asemenea bunuri suplimentare pe care instanța le stabilește că constituie câștigurile obținute din infracțiuni. În astfel de cazuri, instanța ar trebui, pe baza circumstanțelor cazului, inclusiv fapte concrete și probe disponibile (de exemplu, valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu veniturile legale ale persoanei condamnate), care să convingă instanța că un astfel de bun derivă din activități infracționale (art. 5 Directiva 2014/42/UE).

Directiva 2014/42/UE conține, de asemenea, pentru prima dată în Uniunea Europeană, dispozițiile referitoare la confiscarea bunurilor transferate către părți terțe. Raționamentul acestui lucru reprezintă faptul că bunurile pot fi dobândite, direct sau indirect, printr-un intermediar. Astfel, confiscarea ar trebui să fie posibilă atunci când persoana acuzată nu deține bunuri care să fie confiscate și atunci când părțile terțe cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască că scopul transferului sau achiziției a fost de a evita confiscarea, pe baza faptelor și circumstanțelor concrete, inclusiv că transferul a fost efectuat cu titlu gratuit sau în schimbul unei sume semnificativ mai mici decât valoarea de piață.

Articolul 6 (1) Directiva 2014/42/UE prevede confiscarea produselor sau a altor bunuri a căror valoare corespunde produselor care, în mod direct sau indirect, au fost transferate de o persoană suspectată sau învinuită către terți sau care au fost dobândite de terți de la o persoană suspectată sau învinuită, cel puțin în cazurile în care terții știau sau ar fi trebuit să știe faptul că scopul transferului sau al achiziționării era evitarea confiscării, pe baza unor elemente de fapt și circumstanțe concrete, inclusiv a faptului că transferul sau dobândirea a avut loc în mod gratuit sau în schimbul unei sume de bani semnificativ mai reduse decât valoarea de piață a bunurilor. Trebuie de remarcat faptul că sunt păstrate drepturile terților de bună credință (art. 6 (2) Directiva 2014/42/UE). În sistemul moldovenesc există confiscarea bunurilor terților? Sau toate prevederile solicită să fie afectată persoana civilmente responsabilă?

Articolul 9 din Directiva 2014/42/UE, de asemenea, indică faptul că statele membre ar trebui să permită detectarea și urmărirea bunurilor care urmează să fie înghețate și confiscate chiar și după pronunțarea unei hotărâri definitive și să asigure executarea efectivă a unui ordin de confiscare.

Articolul 10 prevede, de asemenea, că statele membre ar trebui să stabilească, de exemplu, oficii centralizate, un set de oficii specializate sau mecanisme echivalente pentru a asigura gestionarea adecvată a bunurilor înghețate în vederea unei posibile confiscări ulterioare. Este pentru prima dată când Uniunea Europeană prevede existența oficiilor de gestionare a activelor (OGA).

În cele din urmă, în timp ce art. 12 indică faptul că dispozițiile Directivei 2014/42/UE ar trebui să fie puse în aplicare până la 4 octombrie 2015, acest termen a fost prelungit până la 4 octombrie 2016.

4 Modelul de recuperare a activelor în Republica Moldova

Modelul de recuperare a activelor în Republica Moldova este format din mai multe instituții de la ramurile executivă, parlamentară și judiciară. Acestea includ:

- 1) Unitatea de Informații Financiare
- 2) Centrul Național Anticorupție
- 3) Inspectoratul General al Poliției din cadrul Ministerului Afacerilor Interne
- 4) Organe judiciare
 - a) Procuratura Generală
 - b) Instanțele
- 5) Serviciul Fiscal de Stat în cadrul Ministerului de Finanțe

Sistemul de recuperare a activelor din Republica Moldova este centrat în Procuratura Generală, care este responsabilă pentru conducerea anchetei, sechestrarea activelor, emiterea cererilor privind asistența judiciară reciprocă și inițierea urmăririi penale. Astfel, datele operative produse de organismul de informații operative relevant trebuie să fie partajate cu Procuratura Generală, care va fi responsabilă de procesarea informațiilor.

În timpul misiunilor la fața locului în Republica Moldova, mai mulți intervievați au indicat că recuperarea activelor este nouă în Moldova și este puțină experiență pe acest subiect în țară.

4.1 Definiții

Instrumente regionale și internaționale relevante au fost utilizate ca referință pentru studiul de față, acolo unde este cazul. Acestea au fost examinate în secțiunea de mai sus. O componentă cheie a studiului constituie definirea procesului de recuperare a activelor în Republica Moldova, în scopul analizei comparative corespunzătoare a definițiilor stipulate în legislația Republicii Moldova cu cerințele internaționale la care Republica Moldova a subscris.

Definițiile de mai jos sunt componente ale procesului de recuperare a activelor și sunt necesare pentru definirea domeniilor de aplicare operaționale și instituționale ale fluxului tematic "recuperarea activelor". Când nici o altă definiție nu este comparată cu principalele definiții de mai jos, înseamnă că definițiile între unul sau mai multe dintre instrumente corespund exact, sau că nu există o definiție directă între instrumentele internaționale aplicabile în Republica Moldova.

‘Infrațiunea’ este definită în art. 14(1) din Codul penal al Republicii Moldova drept o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală.

‘Bun’ înseamnă un bun de orice natură, corporal sau incorporeal, mobil sau imobil, corporale sau necorporale, precum și actele juridice sau documentele care atestă un titlu sau un drept asupra unui astfel de bun, care sunt considerate instrumentele și produsele care sunt rezultatul unei infracțiuni în conformitate cu definițiile din articolul 1 din Decizia-cadru 2001/500/JAI; articolul 1 (b) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului - CETS nr. 198; și articolul 1 litera (b) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii - CETS nr. 141. Definiția cuprinsă în Regulamentul european este mai amplă decât cea găsită în articolul 2 litera (d) din UNTOC și UNCAC, deoarece acestea nu fac referire specifică la active corporale sau necorporale.

‘Produs’ înseamnă orice avantaj economic obținut din infracțiune. Acest avantaj poate consta din bunuri de orice natură, astfel cum sunt definite în: articolul 1 din Decizia-cadru 2001/500/JAI; articolul 1 litera (a) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului - CETS nr. 198; și articolul 1 litera (a) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii - CETS nr. 141.

‘Produsele infracțiunii’, conform articolului 2 (e) din UNCAC și UNTOC, se înțelege orice bun provenit direct sau indirect din săvârșirea unei infracțiuni ori obținut direct sau indirect din săvârșirea unei infracțiuni.

‘Instrument’ înseamnă orice obiect utilizat sau destinat a fi utilizat, în orice mod, în tot sau în parte, pentru săvârșirea uneia sau mai multor infracțiuni, conform: articolului 1 a DC 2001/500/JAI; articolului 1 litera (c) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului - CETS nr. 198; și articolului 1 litera (c) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii - CETS nr. 141.

‘Investigații financiare’ înseamnă o anchetă în chestiunile financiare legate de o activitate infracțională, cu scopul de a: (i) determina măsura rețelelor criminale și / sau amploarea criminalității; (ii) identificarea și urmărirea produselor infracțiunii, fondurilor teroriste sau orice alte bunuri care sunt sau pot fi confiscate; și (iii) dezvoltarea elementelor probatorii care pot fi utilizate în cadrul procedurilor penale (FATF 2012a, pagina 96).

‘Investigații financiare în paralel’ se referă la efectuarea unei anchete financiare paralele, sau în contextul, urmării penale (tradiționale) a spălării banilor, finanțării terorismului și / sau a infracțiunii (lor) predicat. Anchetatorii de aplicare a legii în cazul infracțiunilor predicat ar trebui să fie autorizați, fie să continue investigarea oricărei spălări a banilor aferente și a infracțiunilor de finanțare a terorismului în timpul anchetei paralele, sau să fie în măsură să trimită cauza unei alte agenție pentru a urmări astfel de investigații (FATF 2012a, pagina 96).

‘Înghițarea’ sau ‘confiscarea’ este interzicerea temporară a transferului, distrugerea, transformarea, dispunerea sau deplasarea bunurilor, sau asumarea temporară a pazei ori a controlului de bunuri pe baza unui ordin emis de o instanță sau de altă autoritate competentă, în conformitate cu articolul 1 litera (g) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului - CETS nr. 198.

DC 2003/577/JAI, pe de altă parte, definește un "ordin de înghețare" ca orice măsură luată de o autoritate judiciară competentă a statului emitent pentru a împiedica în mod provizoriu orice operație de distrugere, transformare, deplasare, transfer sau înstrăinare a unui bun care poate face obiectul unei confiscări sau a unui element de probă. Articolul 2 litera (f) din UNTOC și UNCAC diferă de definițiile mai sus-menționate, deoarece nu conțin în definiția lor ceea ce se înțelege prin actul de "distrugere".

‘Confiscarea’ sau ‘reținerea’ este o pedeapsă sau o măsură dispusă de o instanță în urma unei proceduri în legătură cu o infracțiune sau infracțiuni, având ca rezultat deposedarea definitivă de proprietate, în conformitate cu articolul 1 din Decizia-cadru 2001/500 / JAI; articolul 1 (d) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului - CETS nr. 198; și articolul 1 litera (d) din Convenția Consiliului Europei privind spălarea, căutarea sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii - CETS nr. 141.

‘Confiscarea valorii’ sau ‘confiscarea valorii echivalente’ are loc atunci când dispozițiile legislative permit proceduri alternative cu privire la confiscarea produselor infracțiunii, în cazurile în care acestea nu poate fi sechestrate, pentru confiscarea bunurilor a căror valoare corespunde acestor produse, atât în cadrul procedurilor pur interne cât și în cadrul procedurilor inițiate la cererea unui alt stat membru, inclusiv cererile de executare a ordinelor de confiscare străine, în conformitate cu articolul 3 din Decizia-cadru 2001/500/JAI. Fără a aduce atingere celor de mai sus, statele membre pot exclude confiscarea bunurilor de valoare corespunzătoare valorii produselor infracțiunii, în cazurile în care această valoare ar fi mai mică de 4000 EUR.

‘Confiscarea extinsă’ sau ‘atribuții de confiscare extinse’ are loc atunci când o instanță națională este convinsă pe deplin, pe baza unor fapte specifice, că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată în cursul unei perioade anterioare condamnării care este considerată rezonabilă de către instanță, având în vedere împrejurările cauzei, sau, în cazul în care o instanță națională este convinsă pe deplin că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu veniturile legale ale persoanei condamnate, în conformitate cu Decizia-cadru 2005/212/JAI. FATF descrie confiscarea extinsă ca un instrument util în cazurile în care "bunul [...] este rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată".

‘Confiscarea de la terți’ presupune confiscarea activelor care au fost transferate de către o persoană investigată sau condamnată către părți terțe, în conformitate cu Strategia de securitate internă a UE în acțiune .

‘Care nu se bazează pe o sentință de condamnare’ are loc în cazul în care se dispune confiscarea, dar nu provine dintr-o condamnare penală. Decizia-cadru a Consiliului 2005/212/JAI se referă la confiscarea de către entitățile naționale de confiscare în articolul 3 alineatul (4) (“alte proceduri decât cele penale pentru a-l deposeda pe autor de respectivele bunuri”).

‘Despăgubirea victimelor’. În sensul prezentului studiu, "victima" înseamnă o persoană fizică sau juridică care a suferit un prejudiciu, inclusiv leziuni fizice sau mentale, o suferință morală sau o pierdere materială, cauzată direct de acte sau omisiuni care încalcă dreptul penal al un stat membru, în conformitate cu articolul 1 litera (a) a DC 2001/220/JAI privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale. Despăgubirea victimelor este definită în Directiva 2004/80/CE referitor la despăgubirea victimelor infracționalității. În conformitate cu această Directivă, compensarea trebuie să fie "echitabilă și corespunzătoare".

4.2 Prezentare generală a legislației

Moldova are o legislație cuprinzătoare în ceea ce privește procesul de recuperare a activelor. Sechestrarea și confiscarea bunurilor este prevăzută în Codul penal și Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Unele obligații ale Republicii Moldova cu privire la procesul de recuperare a activelor decurg din dreptul internațional⁴.

Codul penal, de exemplu, se aplică în conformitate cu Constituția Republicii Moldova și actele internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 1 (3), prima parte, Codul penal al Republicii Moldova). În cazul în care există discrepanțe între Codul penal și actele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, reglementarea internațională are prioritate (art. 1 (3), Codul penal al Republicii Moldova).

Constituția Republicii Moldova prevede două tipuri de acte: (art. 102 Constituția Republicii Moldova) (i) acte adoptate de Guvern, care pot fi împărțite în hotărâri, ordonanțe și dispoziții; și (ii) acte adoptate de parlament, care pot fi legi, hotărâri și moțiuni (art. 65 Constituția Republicii Moldova). Legile sunt divizate în legi constituționale, organice și ordinare (art. 72 Constituția Republicii Moldova).

⁴ În conformitate cu ierarhia legilor potrivit Constituției Republicii Moldova, structura piramidală a legilor are Constituția ca legea supremă a țării, urmată de legi și regulamente. În conformitate cu art. 8 din Constituție și art. 19 din Legea 595 din 24 octombrie 1999 privind tratatele internaționale, Republica Moldova respectă principiul pacta sunt servanda și execută tratatele internaționale cu bună-credință. Moldova nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica non executarea unui tratat ratificat (NEGRU ș.a., 2012, pagina 52).

4.2.1 Definiții principale prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova

Codul penal al Republicii Moldova conține partea principală a legislației penale în Republica Moldova și este aplicabil, astfel cum s-a menționat mai sus în acest raport, persoanelor fizice și juridice. Codul penal este singura sursă de drept penal în țară, deși este definit nu numai ca și Codul penal în sine, ci, de asemenea, "norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor (art. 1 (2) Codul penal al Republicii Moldova).

Conform Codului penal al Republicii Moldova nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală (art. 3 Codul penal al Republicii Moldova), și interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sînt interzise (art. 3 (2) Codul penal al Republicii Moldova).

Aplicarea dreptului penal în timp și spațiu

Codul penal al Republicii Moldova conține, de asemenea normele de aplicare a dreptului penal în spațiu și în timp. Codul penal se aplică tuturor pe teritoriul Republicii Moldova (art. 11 (1) Codul penal al Republicii Moldova) pentru toate persoanele trase la răspundere penală. Legislația penală este de asemenea aplicabilă pentru cetățenii Republicii Moldova și apatrizii cu domiciliul permanent în Republica Moldova, dar care comit infracțiunea în afara Republicii Moldova, de asemenea, sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu legislația penală a Republicii Moldova (art 11 (2) Codul penal al Republicii Moldova.) - aplicarea extrateritorială a legii.

Există și excepții de la aplicarea Codului Penal al Republicii Moldova. Dacă infracțiunea este comisă de către reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de alte persoane care, în conformitate cu dreptul internațional nu sunt supuse jurisdicției penale a Republicii Moldova (art. 11 (4) Codul penal al Republicii Moldova). Este, însă, neclar din textul legii dacă imunitatea diplomatică ar fi aplicabilă numai în cazul în care diplomatul a fost acreditat ca atare în Republica Moldova, sau dacă ar fi un diplomat (de exemplu, călătorind cu un pașaport diplomatic) ar fi suficient pentru a se conforma cu articolul legii.

În sensul Codului penal al Republicii Moldova, locul săvârșirii faptei se consideră locul unde a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor (art. 12 (1) Codul penal al Republicii Moldova). Locul săvârșirii infracțiunii transnaționale se consideră atare dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul a încă, cel puțin, unui alt stat (art. 12 (2) Codul penal al Republicii Moldova); sau infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar o parte substanțială a organizării și controlului acesteia a avut loc într-un alt stat, și invers (art. 12 (2)(b) Codul penal al Republicii Moldova); sau atunci când infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, cu implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale care desfășoară activitate infracțională în mai mult de un stat, și invers (art. 12 (2)(c) Codul penal al Republicii Moldova);

sau când infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar are consecințe grave într-un alt stat, și invers (art. 12 (2)(d) Codul penal al Republicii Moldova).

Aplicarea dreptului penal în timp în Republica Moldova trebuie să respecte art. 8 din Codul penal al Republicii Moldova, unde caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii faptei. Timpul comiterii actului este considerat momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile sau inacțiunii, indiferent de timpul survenirii urmărilor (art. 9 Codul penal al Republicii Moldova).

Codul penal al Republicii Moldova prevede, de asemenea, că legislația care elimină caracterul infracțional al unui act, care ușurează pedeapsa sau în orice alt mod ameliorează situația persoanelor care au comis infracțiunea trebuie să aibă efect retroactiv, care se extinde asupra persoanelor care au comis o astfel de acțiune înainte de data la care intră în vigoare modificările, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale (art. 10 (1) Codul penal al Republicii Moldova). Pe de altă parte, legea penală care înăsprește pedeapsa sau înrăutățește situația persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni nu are efect retroactiv (art. 10 (2) Codul penal al Republicii Moldova).

Definiția și categoriile de pedeapsă penală

Pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor (art. 61 (1) Codul penal al Republicii Moldova).

Pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate (art. 61 (2) Codul penal al Republicii Moldova).

Persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse:

- Amendă (art. 62(1)(a) Codul penal al Republicii Moldova);
- privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (art. 62(1)(b) Codul penal al Republicii Moldova);
- retragere a gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat (art. 62(1)(c) Codul penal al Republicii Moldova);
- munca neremunerată în folosul comunității (art. 62(1)(d) Codul penal al Republicii Moldova);
- închisoare (art. 62(1)(e) Codul penal al Republicii Moldova);
- detențiune pe viață (art. 62(1)(f) Codul penal al Republicii Moldova).

Persoanelor juridice li se pot aplica următoarele pedepse:

- Amendă (art. 63(1)(a) Codul penal al Republicii Moldova);
- privare de dreptul de a exercita o anumită activitate (art. 63(1)(b) Codul penal al Republicii Moldova);
- lichidare (art. 63(1)(c) Codul penal al Republicii Moldova).

Sechestrarea și confiscarea în conformitate cu legislația Republicii Moldova

Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede două tipuri de măsuri provizorii: ridicarea de obiecte (articolele 126-132 și 159 - 162) și punerea sub sechestru (art 203-210). Prima este mai preocupată în asigurarea elementelor necesare pentru anchetă sau activele dobândite ilegal. A doua măsură este mai utilă în vederea asigurării produselor infracțiunii în scopul confiscării lor (MONEYVAL 2007, alineatul 124).

Confiscarea se referă la asigurarea obiectelor corporale (obiecte sau documente) care sunt importante pentru cauza penală, în calitate de dovezi sau elemente care au fost dobândite în mod ilegal și, prin urmare vor fi supuse confiscării (Comisia Europeană, 2013, alineatul 243). Sechestrarea este, cu toate acestea, măsura care poate fi aplicată efectiv pentru a asigura instrumentele, precum și produsele infracțiunii, în vederea confiscării lor (Comisia Europeană, 2013, alineatul 244).

Art. 204 din Codul de procedură penală prevede că activele care constituie bunurile bănuțului și ale părții civilmente responsabile⁵ se pun sub sechestru inclusiv bunurile ce constituie proprietatea comună a inculpatului și a soților sau a altor membri ai familiei (Comisia Europeană, 2013, alineatul 245). Noțiunea de parte civilmente responsabilă este diferită de cea a persoanei care cunoaște (sau ar trebui să cunoască) originea produselor infracțiunii (art. 106 (3) Codul penal al Republicii Moldova).

Articolul 126 prevede că autoritatea de urmărire penală are competența de confiscare a bunurilor care sunt semnificative pentru procedurile penale. Articolul 55 (4) prevede că autoritatea de urmărire penală trebuie să ia măsurile necesare pentru a asigura confiscarea bunurilor obținute ilegal (MONEYVAL, 2007, alineatul 125). În conformitate cu art. 57 Codul de procedură penală, autoritățile de aplicare a legii solicită procurorului să ceară instanței emiterea unui ordin de sechestrare a bunurilor sechestrate și pentru sechestrarea bunurilor deținute de terți (MONEYVAL, 2007, alineatul 126).

Confiscarea produselor și instrumentelor infracțiunii nu sunt definite de Codul penal al Republicii Moldova ca o categorie de pedeapsă penală. Mai degrabă, este văzută ca o măsură de siguranță

⁵ O parte civilmente responsabilă este o persoană fizică sau juridică care, în baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinutului, inculpatului (art. 73 Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova). În esență, și pe baza interviurilor, orice terță persoană care dispune de active pentru beneficiarul efectiv real trebuie să fie calificat ca o persoană civilmente responsabilă pentru ca instanța să fie în măsură să profite de presupusele produse sau instrumente ale infracțiunii.

care are ca scop înlăturarea unui pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală (art. 98 (1) Codul penal al Republicii Moldova). Prin urmare, confiscarea este văzută în legislație ca un instrument cu precădere preventiv sau ca un mijloc de a asigura repararea prejudiciului suferit (MONEYVAL, 2007, alineatul 120). Astfel, chiar și atunci când pedeapsa penală nu prevede confiscarea bunurilor, este încă posibil să se aplice dispozițiile de sechestrare specială⁶ (art. 106 (4) Codul penal al Republicii Moldova).

Codul penal prevede o serie de măsuri de securitate, printre care sunt: (i) confiscării speciale (confiscarea produselor infracțiunii), cuprinsă în art. 106 din Codul penal al Republicii Moldova; și (ii) confiscarea extinsă (art. 106¹ din Codul penal al Republicii Moldova). Aplicarea confiscării extinse în Republica Moldova necesită îndeplinirea mai multor condiții legale prevăzute la art. 106¹ din Codul penal al Republicii Moldova:

- caracterul infracțional al activelor care derivă din una din infracțiunile care fac obiectul confiscării extinse – spălarea banilor (art. 243); Crearea sau conducerea unei organizații criminale (art. 284); infracțiuni legate de corupție (art. 324-329; 330² și 330-335¹);
- Atunci când aceste infracțiuni fac obiectul urmăririi penale și când infracțiunea a fost săvârșită cu titlu oneros (art. 106¹(1) *in fine* Codul penal al Republicii Moldova).

Codul penal al Republicii Moldova solicită întrunirea cumulativă a următoarelor condiții pentru confiscarea extinsă:

- valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată timp de 5 ani înainte și după săvârșirea infracțiunii, pînă la data adoptării sentinței, depășește substanțial veniturile dobândite licit de aceasta (art. 106¹(2)(a) Codul penal al Republicii Moldova);
- instanța de judecată constată, în baza probelor prezentate în dosar, că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1) (art. 106¹(2)(b) Codul penal al Republicii Moldova);
- instanța de judecată va lua în considerare și valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată sau de o persoană terță unui membru de familie, persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul sau altor persoane care știau ori trebuiau să știe despre dobîndirea ilicită a bunurilor (art. 106¹(art. (3) Codul penal al Republicii Moldova).

Art. 106¹(5), prevede, de asemenea confiscarea valorii echivalente, atunci când activele nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobândite licit. În astfel de cazuri în locul lor se confiscă bani și bunuri care acoperă valoarea acestora. Aceeași regulă se aplică produselor sau instrumentelor infracțiunii care au fost transformate sau convertite, precum și veniturile sau foloasele obținute din acele bunuri (art. 106¹ (6) Codul penal al Republicii Moldova).

⁶ Ar trebui remarcat faptul că, deși versiunea în limba engleză a Codului penal indică faptul că art. 106 este sechestrarea extinsă, acesta este, de fapt, o formă de confiscare. Acest lucru se datorează faptului că articolul stipulează deposedarea permanentă de bunuri.

Părțile în procesul penal

Actorii procedurii penale în Republica Moldova sunt:

- **Victima:** orice persoană fizică sau juridică care suferă un prejudiciu moral, fizic, sau material ca urmare a unei infracțiuni (art. 58 din Codul de Procedură Penală a Republicii Moldova). Victima are dreptul de a depune o plângere care să fie imediat înregistrată și să fie soluționată de către organul de urmărire penală și ulterior să fie notificată cu privire la rezultatele unei astfel de reglementări (art. 58 (2) Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova).
- **Partea vătămată:** persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei (art. 59(1) Codul de procedură penală al Republicii Moldova).
- **Partea civilă:** persoana fizică sau juridică în privința căreia există suficiente temeiuri de a considera că în urma infracțiunii i-a fost cauzat un prejudiciu material sau moral, care a depus la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată o cerere de chemare în judecată a bănuțului, învinuțului, inculpațului sau a persoanelor care poartă răspundere patrimonială pentru faptele acestuia. Acțiunea civilă se judecă de către instanță în cadrul procesului penal dacă volumul prejudiciului este incontestabil (art. 61 Codul de procedură penală al Republicii Moldova). Recunoașterea ca parte civilă se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată (art. 61(2) Codul de procedură penală al Republicii Moldova).
- **Bănuț:** persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune pînă la punerea ei sub învinuire (art. 63(1) Codul de procedură penală al Republicii Moldova).
- **Învinuț, înculpaț:** persoana fizică față de care s-a emis, o ordonanță de punere sub învinuire (art. 65(1) Codul de procedură penală al Republicii Moldova). Învinuț în privința căruia cauza a fost trimisă în judecată se numește inculpaț (art. 65(2) Codul de procedură penală al Republicii Moldova).
- **Partea civilmente responsabilă:** persoana fizică sau juridică care, în baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinuțului, inculpațului (art. 73(1) Codul de procedură penală al Republicii Moldova). Recunoașterea ca parte civilmente responsabilă se face prin hotărîre a organului de urmărire penală sau a instanței (art. 73(2) Codul de procedură penală al Republicii Moldova).

4.3 Instituții principale

Această secțiune are scopul de a oferi o imagine de ansamblu a funcțiilor efectuate de diferite părți interesate în cadrul procesului de recuperare a activelor din Republica Moldova. Acestea sunt clasificate în prezenta subsecțiune conform contextului lor în procesul de recuperare a activelor.

4.3.1 Date operative - Serviciul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (CNA)

Serviciul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) este UIF a Republicii Moldova, în conformitate cu articolul 13¹ din Legea nr. 190. Legea definește SPCSB ca o subdiviziune specializată și independentă a CNA.

Unele atribuții ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor sunt: (art. 13² din Legea nr. 190):

- primește, analizează, prelucrează și transmite informațiile privind activitățile și tranzacțiile suspecte, prezentate de entitățile raportoare, conform prevederilor prezentei legi;
- sesizează organele de urmărire penală imediat ce s-au stabilit suspiciuni rezonabile cu privire la spălarea banilor, la finanțarea terorismului sau la alte infracțiuni ce s-au soldat cu obținerea de venituri ilicite;
- solicită și primește informațiile și documentele necesare de care dispun entitățile raportoare și autoritățile administrației publice, în vederea determinării caracterului suspect al activităților sau tranzacțiilor;
cooperează și efectuează schimb de informații cu servicii similare străine, cu organizații internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

La decizia SPCSB, entitățile raportoare sînt obligate să sisteze executarea activităților sau tranzacțiilor suspecte pe un termen de până la 5 zile lucrătoare (articolul 14 (1) din Legea 190). SPCSB poate solicita judecătorului de instrucție înainte de expirarea termenului inițial de 5 zile, prelungirea termenului de sistare a activităților sau a tranzacțiilor suspecte. Termenul de sistare stabilit de judecătorul de instrucție nu poate depăși 30 de zile (articolul 14 alineatul (1¹) Legea 190). Ar trebui subliniat faptul că SPCSB este o UIF de tip polițienesc. Așa cum este parte a (dar independentă de) CNA, are aceleași competențe de investigare de către CNA.

4.3.2 Urmărirea penală și investigarea – Procuratura Generală

Procurorul este funcționar de stat care (i) conduce în numele statului urmărirea penală, (ii) reprezintă învinuirea în instanță, și (iii) îndeplinește alte atribuții prevăzute de Codul de procedură penală (art. 51 (1) procedură penală Codul al Republicii Moldova).

Procurorul este în drept să pornească o acțiune civilă împotriva învinuitului, inculpatului sau a persoanei care poartă răspundere materială pentru fapta învinuitului, inculpatului: (i) în interesul persoanei vătămate care se află în stare de imposibilitate sau de dependență față de învinuit, inculpat ori din alte motive nu-și poate realiza singură dreptul de a porni acțiune civilă; (ii) în interesul statului (art. 51 (2) Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova). Procurorul este responsabil pentru desfășurarea activității sale pe baza principiilor legalității, transparenței, independenței și autonomiei.

Procuratura reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești în condițiile legii (art. 124(1) din Constituția Republicii Moldova).

Astfel, procurorul este responsabil pentru pornirea urmăririi penale sau încetarea acesteia: conduce personal urmărirea penală. În timp ce un organ de anchetă poate iniția o investigație în anumite cazuri, acesta trebuie să informeze procuratura, astfel încât se emite o decizie oficială de inițiere a cazului.

Procuratura Generală poate stabili, de asemenea, organul de anchetă cu competența de a investiga un caz. În timp ce competențele organelor de anchetă sunt stabilite prin lege, legea în sine are o excepție care permite Procuraturii Generale să determine care organ de urmărire va fi responsabil pentru investigație.

4.3.3 Organele de urmărire penală –Centrul Național Anticorupție

Centrul Național Anticorupție a Republicii Moldova (CNA) a fost înființat prin Legea 1104 din 6 iunie 2002. Legea a fost modificată de mai multe ori de-a lungul anilor, ultima modificare legislativă a avut loc la 22 octombrie 2015. Acesta este unul din cele trei organe de urmărire penală din Republica Moldova: art. 4 (1) din Legea 333 din 10 noiembrie 2006 stabilește următoarele instituții din Republica Moldova responsabile pentru urmărirea penală: (i) Ministerul Afacerilor Interne; (ii) Serviciul Vamal; și (iii) CNA.

CNA este o agenție independentă (art. 1 (4) Legea 1104 din 6 iunie 2002) se supune doar legii, și răspunde în fața Parlamentului. CNA (pe atunci numit Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției) a avut inițial competențe de prevenire, depistare, investigare și curmarea infracțiunilor economice și financiare, a corupției și a spălării de bani (art 1 (1) (a) -(c) din textul original al legii 1104 din 6 iunie 2002). Atribuțiile sale legale au fost modificate prin Legea 120/2012, care specializează în continuare competența CNA pentru a include numai prevenirea și combaterea corupției și a spălării banilor (art. 1 (1) Legea 1,104 din 6 iunie 2002). Competența pentru investigarea tuturor infracțiunilor conexe de spălarea banilor (cu excepția infracțiunilor legate de corupție) revine Inspectoratului General de Poliție din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Independența este o condiție prealabilă pentru funcționarea eficientă a unui organism anticorupție. Această independență este prevăzută în ambele articole 6 și 36 UNCAC. Este responsabilitatea statului de a proteja organismele independente de acțiunile ilegale ale oricărei părți terțe, precum și de către stat însuși în interferența cu organismele independente (Hussmann et al. 2009 pagina 12). Mai mult decât atât, un organism independent trebuie să aibă o autonomie clară și operațională și un mandat legal bine definit. Cu toate acestea, independența nu poate însemna o autonomie totală - un organism independent trebuie să fie supus unui grad de control și echilibru. Acest lucru asigură faptul că organismele independente funcționează în cadrul legal și

respectă statul de drept, în timp ce are loc formarea încrederii publice și a credibilității. Prin urmare, independența nu se echivalează cu lipsa de responsabilitate sau control extern (OECD 2008 pagina 6 și Sousa 2010 pagina 3).

Scopul CNA este, printre altele, de a preveni, descoperi, cerceta și contracara infracțiunile administrative și penale de corupție și infracțiuni conexe, precum și a unui comportament corupțional (art. 4 (1) litera (a) Legea 1104 din 6 iunie 2002), precum și de a preveni și combate spălarea banilor și finanțarea terorismului, în conformitate cu dispozițiile cuprinse în Legea 190-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (art. 4 (1) litera (c) Legea 1104 din 06 iunie 2002). Ar trebui subliniat faptul că funcțiile CNA sunt enumerate exhaustiv în Legea 1104 din 6 iunie 2002 (art. 4 (2) Legea 1104 din 6 iunie 2002).

Unele dintre drepturile CNA sunt:

- să solicite și să primească de la autoritățile publice, de la persoanele juridice și fizice documente, înregistrări, informații și date necesare pentru exercitarea atribuțiilor de prevenire și analiză a actelor de corupție și a celor conexe, precum și de examinare a cererii sau a comunicării despre contravențiile sau infracțiunile ce țin de competența sa, înregistrate în modul stabilit (art. 6(e) Legea 1104 din 6 iunie 2002);
să efectueze expertize criminalistice și de altă natură, precum și cercetări ce țin de competența sa (art. 6(f) Legea 1104 din 6 iunie 2002).

La nivel operațional, CNA are acces la toate bazele de date operaționale digitale ale Republicii Moldova. Acestea oferă informații detaliate anchetatorului. În cazul în care sunt necesare informații suplimentare, anchetatorul poate solicita dosarele pe suport de hârtie de la autoritatea competentă. Această solicitare durează în medie 30 de zile pentru a fi îndeplinită.

4.3.4 Urmărirea penală – Inspectoratul General de Poliție (Ministerul Afacerilor Interne)

Legea, 320 din 27 decembrie 2012, cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului. Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor (art. 2 din Legea 320).

Poliția în subordonarea Ministerului Afacerilor Interne cooperează cu alte autorități de aplicare a legii (art. 6(1) Legea 320). Poliția cooperează cu organele similare din alte state, cu Organizația Internațională a Poliției Criminale (Interpol) (art. 6(4) Legea 320). Ministerul Afacerilor Interne găzduiește Biroul Național Interpol în Republica Moldova. Inspectoratul General al Poliției din cadrul Ministerului Afacerilor Interne are în cadrul său o unitate de poliție specializată responsabilă pentru combaterea criminalității (poliția judiciară) - responsabilă de efectuarea investigațiilor în comiterea infracțiunilor, în condițiile legii (art. 11(1)(a) Legea 320). Legea 333

din 10 noiembrie 2006, cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală (poliția judiciară) stabilește că ofițerul de urmărire penală este persoana care, în numele statului și în limitele competenței sale, efectuează nemijlocit urmărirea penală în cauze penale (art. 1 (1) Legea 333). Legea 333 stabilește că ofițerul de urmărire penală este independent, se supune numai legii, indicațiilor scrise ale conducătorului organului de urmărire penală, ale procurorului și hotărârilor instanței de judecată (art. 3 (1) Legea 333).

Inspectoratul General al Poliției este responsabil de efectuarea investigațiilor în legătură cu mai multe infracțiuni financiare, cum ar fi fraudă, evaziunea fiscală, etc. Aceste infracțiuni sunt predicat/conexe la spălarea banilor, care ține de competența CNA. Această diviziune a competențelor între agenții inevitabil duce la ineficiență, indiferent de nivelul de interacțiune între instituții. Acest fapt sporește presiunea și sarcina procurorului, care – în calitate de conducător al investigației - trebuie să susțină aceeași investigație duplicată în două agenții; să transfere toată ancheta către o agenție; sau să creeze echipe de investigare comune cu agențiile naționale implicate.

4.3.5 Returnarea – Serviciul Fiscal de Stat

Serviciul Fiscal de Stat este o agenție subordonată Ministerului Finanțelor. Serviciul Fiscal de Stat, prin Hotărârea Guvernului 972 din 11 septembrie 2001, efectuează vânzarea și realizarea bunurilor confiscate.

Hotărârea Guvernului 972/2001 cuprinde norme detaliate pentru vânzarea bunurilor. Anumite bunuri, odată confiscate, merg în rezervele de stat (de exemplu, petrol, gaze, lemn, imobiliare, etc). Aceste bunuri sunt în mod normal transferate gratuit municipalităților în care se găsește bunul. Pentru bunurile care urmează a fi vândute, Serviciul Fiscal de Stat poate să vândă fie direct, fie prin intermediul unui comisar sau printr-o licitație. Valorile derivate din bunurile care sunt vândute sunt plasate într-un cont de trezorerie general al statului, ceea ce face dificil de a urmări utilizarea bunurilor confiscate.

A fost informat că, în prezent, nu există nici o bază de date unificată pentru bunurile sechestrate și confiscate în țară. Toate informațiile referitoare la vânzarea bunurilor confiscate se menține la nivel local, pe suport de hârtie. Prin urmare, este necesitatea - mai ales în cazul în care este stabilit ARO - de a centraliza și digitaliza baza de date pentru bunurile puse sub sechestru și confiscate.

În cele din urmă, autoritățile moldovenești în general au indicat că nu au avut nici o experiență până în prezent în aplicarea unui ordin de confiscare din Moldova peste hotare și returnarea bunurilor găsite peste hotare. Astfel, este greu să instrumentăm care abordare ar trebui să fie luată. Cu toate acestea, este necesar de a revizui actuala reglementare pentru a se asigura că există mecanisme care să clarifice care autoritate este responsabilă pentru comunicarea cu autoritatea

străină de a executa ordinul de confiscare din Moldova și pentru a permite recuperarea bunurilor confiscate.

5 Înființarea unui oficiu de recuperare a activelor în Republica Moldova

În prezent, Republica Moldova nu are stabilit un ARO. În timpul misiunilor la fața locului, a fost posibilă identificarea faptului că diverse autorități din Moldova au înțeles diferit rolurile și responsabilitățile unui ARO, și multe autorități au înțeles că funcțiile ARO s-ar încadra cel mai adecvat în instituțiile lor.

Astfel, primul element necesar de definit este ce reprezintă un ARO, și care sunt funcțiile sale principale.

Oficiile de recuperare a activelor (ARO) facilitează urmărirea bunurilor infracționale, participă la procedurile de confiscare, asigură gestionarea corespunzătoare a activelor sechestrate și acționează ca un punct de contact central pentru activitățile de confiscare la nivel național (Comisia Comunităților Europene, 2008, pagina 7). Astfel, un ARO ar trebui cel puțin să fie (i) un birou de date operative cu responsabilități de colectare, schimbul și prelucrarea informațiilor referitoare la bunuri (altele decât cele deja întreprinse de SPCSB); care de asemenea, poate avea (ii) competențe de investigare financiară; și în plus (iii) competențe de gestionare a bunurilor confiscate. În conformitate cu definițiile unui organism de date operative care figurează în Inițiativa Suedeză față de legislația Republicii Moldova, doar organele de anchetă (CNA, Direcția Generală a autorităților polițienești și vamale) ar putea găzdui ARO.

În ceea ce privește punctul (i) din alineatul precedent, ARO trebuie să aibă acces la toate bazele de date pentru identificarea și urmărirea bunurilor. Acest lucru favorizează CNA, deoarece acesta are în prezent acces deplin la bazele de date electronice pentru efectuarea analize preliminare și investigațiilor.

Un element care pare a fi lipsă în Republica Moldova este figura anchetatorului financiar - punctul (ii) de mai sus. Atât legislația cât și practicile naționale par să se concentreze puternic pe colectarea probelor în vederea urmăririi penale (de exemplu, determinarea vinovăției bănuțului), dar nu și pe identificarea produselor și instrumentelor infracțiunii. Reformele recente privind Codul penal și Codul de procedură penală permit sechestrarea și confiscarea produselor provenite din infracțiuni, deși se pare că acestea nu sunt utilizate pentru privarea de profiturile ilegale generate de activitatea infracțională, ci mai degrabă pentru a asigura despăgubiri pentru daunele suferite de către victimă. Acesta este motivul pentru care înființarea unui ARO în Republica Moldova ar trebui să includă, de asemenea, o echipă de anchetatori financiari.

UE, în documentul său COM (2008) 766 final indică faptul că ARO ar putea avea competențe suplimentare de a îngheța bunurile pentru o perioadă limitată (de exemplu, similar cu competențele conferite SPCSB). Înghețarea administrativă este o opțiune legislativă adoptată anterior de Republica Moldova și conferită conducerii SPCSB. Modificări legislative

corespunzătoare ar putea fi realizate pentru a se asigura că astfel de competențe vor fi conferite conducerii ARO. Cu toate acestea, având în vedere că va avea loc sechestrarea administrativă privind produsele și mijloacele infracțiunii, în termen scurt și mediu aceste competențe nu vor fi necesare deoarece conducerea ARO ar putea coordona cu ușurință cu conducerea SPCSB pentru obținerea unor astfel de sechestrări.

În cele din urmă, și indiferent dacă ARO trebuie să dispună de competențe de sechestru, trebuie acordată atenția cuvenită gestionării efective a bunurilor. Deoarece Codul penal și practica Republicii Moldova încă se concentrează pe confiscarea bunurilor care urmează să fie utilizate ca probe în instanță, acestea nu sunt gestionate. Mai degrabă, ele sunt, în general plasate în depozit (bunurile mobile) sau sunt indisponibile (proprietăți imobiliare) în așteptarea unei hotărâri judecătorești definitive. Această abordare, atunci când se iau în considerare produsele infracțiunii, este costisitoare pentru stat, care trebuie să gestioneze acum un bun a cărei valoare se va deprecia, deoarece nu este gestionat corespunzător.

În mod ideal, ARO trebuie să aibă o structură multidisciplinară care să cuprindă expertiza autorităților de aplicare a legii, judiciare și fiscale, a serviciilor de protecție socială, vamală și ale alto servicii relevante. Acești reprezentanți trebuie să fie în măsură să își exercite competențele obișnuite și să dezvăluie informații în cadrul ARO, fără a fi obligați să păstreze secretul profesional. ARO trebuie să dispună de resurse adecvate și să furnizeze un punct central pentru toate cererile primite de asistență din alte țări. Acestea ar trebui să colecteze toate statisticile relevante privind înghețarea activelor și confiscarea. În cazul în care ARO nu reușesc să gestioneze în mod direct bunurile sechestrate, acestea ar trebui cel puțin să colecteze informații privind bunurile confiscate de la autoritățile care le gestionează (Comisia Comunităților Europene, 2008, pagina 8).

Trebuie remarcat faptul că Decizia Consiliului 2007/845/JAI permite stabilirea mai multor ARO în aceeași țară și, după verificare, multe state membre ale într-adevăr UE nu au mai mult de un ARO. Având în vedere că Republica Moldova are mai mult de un organism de anchetă, poate dori să se stabilească mai mult de un ARO. Totuși, această opțiune nu pare a fi cea mai viabilă financiar sau eficientă pentru stat.

Mai degrabă, Moldova ar trebui să se străduiască să aibă un ARO ca un organism de date operative și departamente de cercetare financiară în fiecare dintre organismele de anchetă. Având în vedere că ARO se va ocupa cu autoritățile străine și că cele mai multe (dacă nu toate) cererile și informațiile tratate de ARO vor avea elementul de spălare a banilor, ARO - ca organism de date operative - trebuie să fie plasat în cadrul CNA având în vedere că în prezent acesta este responsabil de investigarea spălării banilor, că găzduiește unitatea de informații financiare; și că are acces la bazele de date electronice ale țării.

6 Concluzii și recomandări

Mecanisme insuficiente pentru coordonare, cooperare, comunicare și schimbul de informații

Pentru a asigura eficiența și eficacitatea sistemului de recuperare a activelor din Republica Moldova, este necesară definirea clară și lipsită de ambiguitate a normelor pentru acțiunile care urmează să fie efectuate de către fiecare dintre instituții. În timp ce există norme, în prezent, excepțiile la acestea fac lanțul de comandă și competențele generale ale instituțiilor neclare.

Eficacitatea sistemului poate fi afectată în continuare de faptul că legislația și reglementarea actuală nu poate cuprinde toate instituțiile implicate în procesul de recuperare a activelor. Modificările legislative ar trebui să fie inițiate în cazul în care legea este neclară sau ambiguă privind funcționarea anumitor instituții. În cazul în care legea este clară, dar poate exista o posibilă interferență cu instituția, ar trebui să se ia măsuri pentru a clarifica criteriile obiective în ce condiții și în ce măsură interferențele sunt posibile. Trebuie de menționat atenția acordată practicii legislative curente. Legislația în domeniul anticorupției și privind spălarea banilor în Moldova a evoluat prin legi separate, dar interconectate. Ca atare, pentru a asigura coerența legislativă, trebuie elaborată o lege separată privind recuperarea activelor, care ar conține ARO .

În plus, aceste modificări trebuie să se concentreze pe clarificarea canalelor de comunicare în cadrul Guvernului Republicii Moldova, și modul în care informațiile trebuie să fie furnizate între instituții. Lipsa actuală de claritate pune o povară prea grea asupra operatorului individual care trebuie să determine - cu riscul personal de scurgere a informațiilor – cărei instituții ar trebui să fie furnizată.

Cunoașterea insuficientă a tehnicilor de investigare financiară

În timpul misiunilor la fața locului în Republica Moldova și interviuării diferitor autorități care fac parte din sistemul de recuperare a activelor din țară, a fost posibil să se identifice că cunoștințele privind desfășurarea investigațiilor financiare sunt, în general, limitate. În general autoritățile nu dispun de înțelegerea teoriilor critice ale investigațiilor financiare, în special importanța profilului financiar al autorilor și complicii lor, și sunt, prin urmare, în imposibilitatea de a stabili o imagine completă a naturii și amplitudinii bunurilor ilegale care pot fi deținute într-un caz particular.

Organele de anchetă ale Republicii Moldova nu par să aibă în acest moment o echipă specializată dedicată desfășurării anchetelor financiare în paralel cu investigațiile penale. Astfel de investigații financiare ar permite efectuarea analizei surselor de venit ale bănușilor, determinarea averilor ilegale și a persoanelor asociate bănușilor în comiterea infracțiunilor. În prezent, totuși, organele de urmărire au capacități limitate pentru efectuarea analizei financiare aprofundate a informațiilor

dobândite și, prin urmare, nu se poate conchide cu privire la legalitatea unor anumite bunuri sau de a le conecta cu presupusul făptuitor și faptele infracțiunii.

Mecanismul de gestionare a bunurilor sechestrate este inadecvat

În prezent, nu există o politică privind gestionarea activelor. În timp ce se reglementează recuperarea finală a bunurilor, nu există orientări clare pentru gestionarea activelor care au fost puse sub sechestru. Astfel, Republica Moldova are nevoie de o politică cu privire la gestionarea bunurilor sechestrate. Acest lucru este necesar pentru a se asigura că aceste bunuri nu se depreciază excesiv în timp, și pot fi returnate în stare bună presupusului infractor, dacă acesta a fost achitat, sau vândute la o valoare maximă, în cazul confiscării activelor. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că nu toate bunurile ar trebui să fie confiscate din cauza complexității și costurilor suportate în timpul gestionării activelor.

Ar trebui stabilite proceduri și orientări corespunzătoare în ceea ce privește care active ar trebui să fie confiscate de către autoritățile competente. În plus, trebuie să fie creată o politică privind gestionarea activelor, cu scopul de a: (i) centraliza informațiile privind activele confiscate, valoarea lor, autoritatea responsabilă, care a dispus confiscarea activelor și procedurile penale la care sunt supuse bunurile sechestrate; (ii) stabili orientări pentru gestionarea bunurilor sechestrate, care să determine în ce condiții activele trebuie să fie depozitate și care bunuri vor necesita un beneficiar numit de instanță, etc.; și (iii) institui, dacă este cazul, o autoritate responsabilă de gestionarea activelor în cadrul guvernului.

În ceea ce privește punctul (ii), ar trebui să fie efectuată o evaluare de către autoritatea de sechestrare cu privire la costurile preconizate de gestionare și valoarea finală preconizată a bunurilor sechestrate. O abordare a costurilor și beneficiilor a bunurilor sechestrate ar trebui luată în considerare, pentru a evita alocarea resurselor (financiare și umane), care ar putea fi folosite în alte scopuri în cadrul procesului de recuperare a activelor. Această evaluare, la rândul său, ar trebui să fie transformată în orientări care să fie luate în considerare și utilizate de către autoritățile de sechestrare în scopul de a lua o decizie informată înainte de emiterea ordinelor de sechestrare.

În cele din urmă, în ceea ce privește punctul (iii) Republica Moldova ar trebui să ia în considerare instituirea unei autorități responsabile de gestionarea bunurilor sechestrate. În acest scop, ar trebui întreprinse mai multe măsuri:

- Crearea unei baze de date de identificare a tuturor bunurilor sechestrate în legătură cu comiterea unei infracțiuni. Această bază de date ar trebui să includă suficiente informații pentru a identifica bunul, autoritatea de sechestrare, procedura de emitere a ordinului de sechestru, precum și infracțiunea de bază care a generat emiterea ordinului de sechestru. Crearea unei astfel de baze de date nu numai că ar facilita prezentarea generală a activelor confiscate în prezent în Republica Moldova, dar ar spori, de asemenea, transparența în

procesul de sechestru și responsabilitatea autorității de sechestrare, pentru a evita dezarticularea bunurilor sechestrate pe parcursul procesului penal, și pentru a permite furnizarea statisticii fiabile în vederea verificării eficienței procesului de recuperare a activelor din Republica Moldova.

- Stabilirea liniilor directe menționate anterior pentru punerea sub sechestru a bunurilor. Această abordare are scopul de a spori cunoștințele referitor la măsurile necesare pentru punerea sub sechestru mai eficientă a bunurilor și costurile aferente acestora, precum și verificarea tuturor metodelor disponibile (de exemplu, depozitare, administrator special sau vânzarea anticipată a activelor confiscate) pentru gestionarea efectivă a bunurilor sechestrate.
- Revizuirea legislației și regulamentelor referitoare la punerea bunurilor sub sechestru, luând în considerare un echilibru între dreptul de proprietate al inculpatului, costurile de gestionare a bunurilor sechestrate, precum și înființarea unei autorități de gestionare, dacă este cazul.
- Crearea unei autorități de gestionare în cadrul unui organism existent (de exemplu, CNA, Serviciul Fiscal de Stat) sau crearea unei noi agenții pentru gestionarea bunurilor sechestrate. Înainte de înființarea efectivă a autorității de gestionare, se vor analiza amănunțit măsurile care trebuie întreprinse anterior și după crearea autorității de gestionare, dacă autoritatea de management va avea competențe de executare a ordinelor de punere sub sechestru sau, mai degrabă, va fi responsabilă de gestionarea activelor, fără, însă, a avea competențe de executare a ordinelor de punere sub sechestru.

În cele din urmă, autoritățile moldovenești trebuie să ia în numirea unui administrator de active la începutul cazului. Administratorul de active va fi în măsură să sprijine mai bine echipa de anchetă financiară și penală pentru a determina care active trebuie confiscate de fapt, luând în considerare costul / beneficiile unei asemenea acțiuni.

Referințe

Comisia Comunităților Europene. 2008. “Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind Produsele provenite din activități de criminalitate organizată și garantarea principiului potrivit căruia „criminalitatea nu aduce venituri”. COM (2008) 766 final. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene.

Comisia Europeană. 2011. “Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind articolul 8 din Decizia Consiliului 2007/845/JAI din 6 decembrie 2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor din statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile” COM (2011) 176 final. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene.

Comisia Europeană. 2013. “Al patrulea raport privind punerea în aplicare de către Republica Moldova a Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize” COM (2013) 459 final.

Comisia Europeană. 2010 “Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași către o Europă mai sigură” COM (2010) 673 final. Ec.Europa.Eu.

Consiliul Uniunii Europene. 2008. “Manualul de bune practici privind unitățile de cooperare polițienească internațională la nivel național”. 7968/08 ENFOPOL 63 - COR 1. Register.Consilium.Europa.Eu.

De Sousa, Luis. 2010. Agențiile anticorupție: între împrumut și irelevanță. Infracțiune, lege și schimbare socială.

FATF. 2012a. “Recomandările FATF”, Martie, 1–127.

FATF. 2012b. “Bune practici cu privire la confiscare (recomandările 4 și 38), precum și cadrul pentru activitatea actuală cu privire la recuperarea activelor”.

Grupul Egmont. 2013a. Principiile privind schimbul de informații între unitățile de informații financiare. Disponibilă la: <http://www.egmontgroup.org/library/download/291>.

Grupul Egmont. 2013b. Ghid operațional pentru activități FIU (Unități de Informații Financiare) și Schimbul de Informații. Disponibilă la: <http://www.egmontgroup.org/library/download/292>.

Grupul Egmont. 2013c. Carta. Disponibilă la: <http://www.egmontgroup.org/library/download/290>.

Hussmann, Karen; Hechler, Hannes; Penailillo, Miguel. 2009. Acorduri instituționale de prevenire a corupției: considerații pentru punerea în aplicare a Convenției ONU împotriva corupției, articolul 6. U4 Ediția 2009: 4.

ICAR. 2009. Urmărirea activelor furate: manualul practicianului.

MONEYVAL. 2007. "A treia rundă de evaluare detaliată a Raportului privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova" MONEYVAL (2007) 18.

NEGRU, Boris, Nicolae OSMOCHESCU, Andrei SMOCHINA, Corneliu GURIN, Ion CREANGA, Victor POPA, Sergiu COBĂNEANU, și al. 2012. Constituția Republicii Moldova: Comentariu.

OCDE. 2008. Instituții Specializate Anticorupție: Analiza modelelor.

SCHOTT, Paul Allan. 2006. "Ghid de referință pentru combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, ediția a doua".